

ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ

ΑΝΑΡΤΗΤΕΑ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΔΙΑΦΑΝΕΙΑ

ΕΚΘΕΣΗΕΠΙ ΤΟΥ ΝΟΜΟΣΧΕΔΙΟΥ

«Διατάξεις για την ολοκλήρωση της Συμφωνίας Δημοσιονομικών Στόχων και Διαρθρωτικών Μεταρρυθμίσεων - Μεσοπρόθεσμο Πλαίσιο Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2019-2022 και λοιπές διατάξεις»

I. Γενικά

Το υπό συζήτηση και ψήφιση νομοσχέδιο, το οποίο χαρακτηρίστηκε από την Κυβέρνηση ως επείγον, αποτελείται, όπως διαμορφώθηκε κατά την επεξεργασία του από τις Διαρκείς Επιτροπές Οικονομικών Υποθέσεων, Παραγωγής και Εμπορίου, Κοινωνικών Υποθέσεων, Δημόσιας Διοίκησης, Δημόσιας Τάξης και Δικαιοσύνης από 126 άρθρα, διαρθρώνεται δε σε δεκατρία (13) Τμήματα.

Το Τμήμα Α' (άρθρα 1-14) περιλαμβάνει διατάξεις του Υπουργείου Εσωτερικών. Ειδικότερα, ιδρύεται νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου υπό την επωνυμία «Φορέας Διαχείρισης Κοινοχρήστων εντός του Μητροπολιτικού Πόλου Ελληνικού-Αγίου Κοσμά», και ρυθμίζονται ζητήματα σχετικά με τη φύση, τις αρμοδιότητες, τα όργανα και τη λειτουργία του.

Με το Τμήμα Β' (άρθρα 15-22) ρυθμίζονται ζητήματα αρμοδιότητας Υπουργείου Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης. Μεταξύ άλλων, προτείνονται ρυθμίσεις για τη μεσολάβηση και διαιτησία των συλλογικών εργατικών διαφορών (άρθρο 15), ορίζεται σε πέντε (5) έτη, από τρία (3) που είναι σήμερα, η διάρκεια της θητείας των μελών του Διοικητικού Συμβουλίου του Οργανισμού Μεσολάβησης και Διαιτησίας (άρθρο 16), επεκτείνεται σταδιακά σε όλη την επικράτεια η διοικητική ηλεκτρονική διαδι-

κασία απονομής παροχών προνοίας σε χρήμα σε άτομα με αναπηρία (άρθρο 17), τροποποιούνται διατάξεις του ν. 4498/2017 που αφορούν στον κλάδο επικουρικής ασφάλισης του Ενιαίου Δημοσιογραφικού Οργανισμού Επικουρικής Ασφάλισης Περιβάλψης (άρθρα 19-20), και συμπληρώνονται διατάξεις του άρθρου 235 του ν. 4389/2016 ως προς την εφαρμογή του προγράμματος «Κοινωνικό Εισόδημα Αλληλεγγύης» (άρθρο 22).

Το Τμήμα Γ' (άρθρα 23-24) περιλαμβάνει διατάξεις αρμοδιότητας του Υπουργείου Δικαιοσύνης. Συγκεκριμένως, συμπληρώνεται το άρθρο 966 παρ. 2 ΚΠολΔ ως προς τους δικονομικούς κανόνες που εφαρμόζονται επί της αίτησης την οποία προβλέπει η εν λόγω διάταξη (περί διενέργειας νέου πλειστηριασμού με την ίδια ή κατώτερη τιμή πρώτης προσφοράς ή περί ελεύθερης πώλησης του πράγματος σε εκείνον υπέρ του οποίου έγινε η εκτέλεση) (άρθρο 23), και παρέχεται η δυνατότητα στον οφειλέτη που έχει καταχωρηθεί στο Γενικό Εμπορικό Μητρώο και στα Μητρώα Πτωχεύσεων συμφώνως προς το άρθρο 3 παρ. 4 του ν. 3588/2007 «Πτωχευτικός Κώδικας» να χαρακτηριστεί δικαστικώς ως «συγγνωστός οφειλέτης» (άρθρο 24).

Με το Τμήμα Δ' (άρθρα 25-33), μεταξύ άλλων, ο μηχανισμός αυτόματης επιστροφής (clawback) του άρθρου 11 του ν. 4052/2012 και του άρθρου 100 του ν. 4172/2013 επεκτείνεται και στα έτη 2019-2022 (άρθρο 25), προτείνονται κίνητρα για την αύξηση του ποσοστού διείσδυσης των γενόσημων φαρμάκων στην ελληνική αγορά (άρθρο 26), ρυθμίζονται ζητήματα για τα οπτικά-γυαλιά οράσεως και τις υπηρεσίες ειδικής αγωγής (άρθρο 27), προβλέπεται, εφεξής, αυτοδίκαιος συμψηφισμός εκ μέρους του ΕΟΠΥΥ του υπερβάλλοντος ποσού της μηνιαίας φαρμακευτικής δαπάνης των Κατόχων Άδειας Κυκλοφορίας (ΚΑΚ) φαρμακευτικών προϊόντων με οφειλές του ιδίου προς τους ΚΑΚ από την προμήθεια φαρμακευτικών ιδιοσκευασμάτων για τις ανάγκες των φαρμακείων του (άρθρο 30), δημιουργείται και τηρείται στον ΕΟΠΥΥ ηλεκτρονικός φάκελος δαπάνης ασφάλισης υγείας δικαιούχου (άρθρο 32) και παρέχεται η δυνατότητα υποβολής ηλεκτρονικώς, στο πληροφοριακό σύστημα του ΕΟΠΥΥ, των απαιτούμενων δικαιολογητικών βάσει των οποίων εκκαθαρίζονται και διατάσσονται προς πληρωμή δαπάνες των ιδιωτών παρόχων υγείας του ΕΟΠΥΥ (άρθρο 33).

Το Τμήμα Ε' (άρθρα 34-39) περιλαμβάνει διατάξεις του Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού σχετικώς με την ρύθμιση του καθεστώτος ενιαίας τιμής λιανικής πώλησης των βιβλίων. Μεταξύ άλλων, επιβάλλεται σε κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο που εκδίδει βιβλία στην Ελλάδα να καθορίζει την τιμή διάθεσής τους στο κοινό και, παραλλήλως, απαγορεύεται στα ίδια πρόσωπα και σε τρίτους να πωλούν τα βιβλία αυτά σε τιμή ανώτερη της τιμής που καθορίστηκε ή με έκπτωση μεγαλύτερη του 10% επί της τιμής αυτής.

Με τις διατάξεις του Τμήματος ΣΤ' (άρθρα 40-42) ορίζεται, ιδίως, ότι η χρέωση που επιβάλλεται σε κάθε εκπρόσωπο φορτίου για το σύνολο της ενέργειας που απορροφά στη χονδρεμπορική αγορά ηλεκτρικής ενέργειας ισχύει για τα έτη 2016 μέχρι και 2020, και ορίζονται τα ποσοστά της, προσδιορίζεται για τα έτη 2019 και 2020 το ποσό της πίστωσης που καλύπτει το κόστος παροχής Υπηρεσιών Κοινής Ωφέλειας από τον κρατικό προϋπολογισμό, ενώ για το 2018 δεν προβλέπεται καμία πίστωση και αναπροσαρμόζονται τα ποσοστά ηλεκτρικής ενέργειας προς δημοπράτηση (άρθρα 40-42).

Με τις διατάξεις του Τμήματος Ζ' (άρθρο 43) καταργείται το ελάχιστο όριο διάρκειας της σύμβασης ναύλωσης για την εκμετάλλευση πλοίου αναψυχής, η οποία, υπό το ισχύον καθεστώς, δεν μπορεί να είναι μικρότερη των δώδεκα ωρών.

Το Τμήμα Η' (άρθρο 44) περιλαμβάνει διατάξεις του Υπουργείου Τουρισμού.

Το Τμήμα Θ' (άρθρα 45-79) περιλαμβάνει τέσσερα Κεφάλαια με διατάξεις του Υπουργείου Οικονομίας και Ανάπτυξης.

Συγκεκριμένως, με τις διατάξεις του Κεφαλαίου Α' (άρθρα 45-55) τροποποιούνται και συμπληρώνονται διατάξεις του ν. 4469/2017 περί του εξωδικαστικού μηχανισμού ρύθμισης οφειλών. Ειδικότερα, μεταξύ άλλων, επεκτείνεται η δυνατότητα υπαγωγής στη διαδικασία εξωδικαστικής ρύθμισης χρηματικών οφειλών και στις οφειλές προς το Δημόσιο και υπέρ τρίτων πιστωτών που έχουν βεβαιωθεί μέχρι την 31.12.2017, ενώ ως προς τις οφειλές προς τους Φορείς Κοινωνικής Ασφάλισης (Φ.Κ.Α.) προβλέπεται ότι μπορούν να υπαχθούν στην ως άνω διαδικασία όσες γεννήθηκαν έως την 31η Δεκεμβρίου 2017 ή ανάγονται σε χρόνο έως την 31η Δεκεμβρίου 2017, κατά τα ειδικότερα οριζόμενα (άρθρο 45), προβλέπεται ότι εάν δύο ή περισσότεροι πιστωτές έχουν ακριβώς ίσες απαιτήσεις και οι απαιτήσεις τους, αθροιζόμενες με τις μικρότερες απαιτήσεις, υπερβαίνουν το 15% του συνολικού χρέους ή το ποσό των 20 εκατ. ευρώ, τότε οι πιστωτές αυτοί συμμετέχουν στη διαδικασία για το σύνολο των απαιτήσεών τους και δεσμεύονται από τη σύμβαση αναδιάρθρωσης οφειλών (άρθρο 46), ρυθμίζονται θέματα οφειλών ομόρρυθμων εταιρών ομόρρυθμής ή ετερόρρυθμης εταιρείας (άρθρο 47), ορίζεται ότι το ύψος της αμοιβής του συντονιστή της διαδικασίας υπαγωγής οφειλετών στον εξωδικαστικό μηχανισμό καθορίζεται εφεξής με απόφαση του Κυβερνητικού Συμβουλίου Διαχείρισης Ιδιωτικού Χρέους, δύναται δε να κλιμακώνεται αναλόγως προς την κατηγοριοποίηση του οφειλέτη ως μικρής ή μεγάλης επιχείρησης (άρθρο 51), επιμηκύνεται σε 90 – από 70 ημέρες, που είναι η ισχύουσα ρύθμιση – το χρονικό διάστημα αυτοδίκαιης αναστολής της αναγκαστικής εκτέλεσης κατά του οφειλέτη για την ικανοποίηση

των απαιτήσεων των οποίων ζητείται η εξωδικαστική ρύθμιση, κατά το οποίο αναστέλλεται, μάλιστα, και κάθε διοικητικό μέτρο, το οποίο επιβάλλεται, αυτοδικαίως ή με πράξη της Διοίκησης, ως συνέπεια της μη εξόφλησης υποχρεώσεων, των οποίων ζητείται η ρύθμιση, και το οποίο συνεπάγεται την αναστολή λειτουργίας της επιχείρησης (άρθρο 52), καθορίζεται εκ νέου η συμμετοχή του Δημοσίου και των Φ.Κ.Α. στον εξωδικαστικό μηχανισμό ρύθμισης χρηματικών οφειλών (άρθρο 53), και ρυθμίζονται ειδικότερα θέματα της ηλεκτρονικής πλατφόρμας εξωδικαστικού μηχανισμού ρύθμισης οφειλών (άρθρο 54).

Διά των διατάξεων του Κεφαλαίου Β' (άρθρα 56-68) προτείνονται τροποποιήσεις του ν. 3869/2010 σχετικά με τη ρύθμιση υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων. Μεταξύ άλλων, ορίζεται ότι η αποδοχή υπερχρεωμένης κληρονομιάς δεν συνεπάγεται άνευ άλλου τινός ότι οι νόμιμοι μεριδούχοι έχουν δολίως περιέλθει σε αδυναμία πληρωμής (άρθρο 56), και εισάγεται υποχρέωση του οφειλέτη, να παραιτηθεί του προστατευτικού μανδύα του τραπεζικού απορρήτου ως προς τις κινήσεις των τραπεζικών του λογαριασμών (άρθρο 58).

Διά των διατάξεων του Κεφαλαίου Γ' (άρθρο 69) προτείνονται τροποποιήσεις του ν. του ν. 4354/2015 ως προς τη διαχείριση μη εξυπηρετούμενων δανείων.

Τέλος, με τις διατάξεις του Κεφαλαίου Δ' (άρθρα 70-79) τροποποιούνται, μεταξύ άλλων, διατάξεις του ν. 3325/ 2005 όσον αφορά τη συνέχιση δραστηριοτήτων σε περίπτωση μεταβολής της χρήσης για τους συγκεκριμένους χώρους (Υποκεφάλαιο Α', άρθρο 70), τροποποιούνται διατάξεις του ν. 4442/2016 που αφορούν τη λειτουργία μεταποιητικών και συναφών δραστηριοτήτων, τους όρους γνωστοποίησης της λειτουργίας για μεταποιητικές και συναφείς δραστηριότητες, δραστηριότητες συσκευασίας και λοιπές δραστηριότητες που ρυθμίζονται από τα άρθρα 17 έως και 40 του ν. 3982/2011, διαφοροποιούνται οι δραστηριότητες μέσης και υψηλής όχλησης για την εγκατάσταση ή την επέκταση ή τον εκσυγχρονισμό των οποίων απαιτείται έγκριση λειτουργίας, επαναπροσδιορίζονται οι κυρώσεις για παράλειψη γνωστοποίησης λειτουργίας και παράβαση των όρων λειτουργίας των ανωτέρω δραστηριοτήτων, εισάγεται διάταξη για την εγκατάσταση εφεδρικών σταθμών ηλεκτροπαραγωγής, και ορίζεται το πλαίσιο εγκατάστασης έργων και δραστηριοτήτων συστημάτων περιβαλλοντικών υποδομών (Υποκεφάλαιο Β', άρθρα 71-79).

Το Τμήμα Ι' (άρθρα 80-119) αποτελείται από πέντε Κεφάλαια και περιλαμβάνει διατάξεις αρμοδιότητας του Υπουργείου Οικονομικών.

Με τις διατάξεις του Κεφαλαίου Α' (άρθρα 80-90) τροποποιούνται, ιδίως,

διατάξεις του δημόσιου λογιστικού (ν. 4270/2014) για τον Ενιαίο Λογαριασμό Θησαυροφυλακίου (άρθρο 80) και τον Οργανισμό Διαχείρισης Δημοσίου Χρέους (άρθρο 85), καθώς και διατάξεις του ν. 2469/1997 για το Κοινό Κεφάλαιο των νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου και ασφαλιστικών φορέων (Κ.Κ.Ν.Π.Δ.Δ. και Α.Φ.), το οποίο διαχειρίζεται η Τράπεζα της Ελλάδος (άρθρο 81), και του π.δ.142/2017 (Οργανισμός του Υπουργείου Οικονομικών), άρθρα 86 έως 88).

Με τις διατάξεις του Κεφαλαίου Β' (άρθρα 91-108) ρυθμίζονται ζητήματα παροχής της εγγύησης του Ελληνικού Δημοσίου προς χρηματοπιστωτικά ιδρύματα και οργανισμούς δημοσίου δικαίου για τη χορήγηση δανείων, εγγυητικών επιστολών, αντεγγυήσεων, πιστώσεων και άλλων χρηματοδοτικών μέσων και, συγκεκριμένως, ζητήματα που αφορούν στο εφαρμοστέο δίκαιο, την προμήθεια ασφάλειας υπέρ του Ελληνικού Δημοσίου, τις ασφάλειες που μπορεί να χορηγούνται υπέρ του Δημοσίου για την παροχή εγγύησης, τα αρμόδια όργανα για την παροχή της εγγύησης (Διυπουργική Επιτροπή, Επιτροπή για την παροχή εγγυήσεων του Ελληνικού Δημοσίου, Συμβούλιο Διαχείρισης και Αξιολόγησης της εγγυητικής ευθύνης του Ελληνικού Δημοσίου), τη διαδικασία παροχής των εγγυήσεων και τη διαχείρισή τους, το ετήσιο όριο εγγυήσεων, καθώς και την ενημέρωση του Δημοσίου από τα πιστωτικά ιδρύματα και τους χρηματοδοτικούς οργανισμούς προς τους οποίους έχει παρασχεθεί η εγγύηση του Ελληνικού Δημοσίου.

Με το Κεφάλαιο Γ' (άρθρο 109) παρέχονται οι αναγκαίες εξουσιοδοτήσεις για την υπογραφή της σύμβασης προσχώρησης (της Ελληνικής Εταιρείας Συμμετοχών και Περιουσίας Α.Ε.) και τροποποίησης της από 19.8.2015 Σύμβασης Χρηματοδοτικής Διευκόλυνσης μεταξύ του Ευρωπαϊκού Μηχανισμού Σταθερότητας, και της Ελληνικής Δημοκρατίας, της Τράπεζας της Ελλάδος και του Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας.

Το Κεφάλαιο Δ' (άρθρα 110-118) περιλαμβάνει λοιπές διατάξεις αρμοδιότητας του Υπουργείου Οικονομικών και, μεταξύ άλλων, τροποποιήσεις στον Εθνικό Τελωνειακό Κώδικα (ν. 2960/2001), στον Κώδικα Φόρου Προστιθέμενης Αξίας (ν. 2859/2000), στον Κώδικα Φορολογικής Διαδικασίας (ν. 4174/2013) και στον Κώδικα Φορολογίας Εισοδήματος (ν. 4172/2013).

Τέλος, με το Κεφάλαιο Ε' (άρθρο 119) εγκρίνεται το Μεσοπρόθεσμο Πλαίσιο Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2019-2022, το οποίο επισυνάπτεται ως Παράρτημα στο νομοθέτημα.

Το Τμήμα ΙΑ' (άρθρα 120-121) περιλαμβάνει διατάξεις αρμοδιότητας του Υπουργείου Διοικητικής Ανασυγκρότησης και, συγκεκριμένως, ρυθμίσεις ζητημάτων κάλυψης των δαπανών μισθοδοσίας των υπαλλήλων που μετατάσσονται ή αποσπώνται από φορείς εντός Γενικής Κυβέρνησης, καθώς και ζη-

τημάτων αξιολόγησης δημοσίων υπαλλήλων και επιλογής προϊσταμένων.

Το Τμήμα ΙΒ΄ (άρθρα 122-125) περιλαμβάνει, ιδίως, ζητήματα χρηματοδότησης του ΚΕ.ΕΛ.Π.ΝΟ. για την κάλυψη των υγειονομικών αναγκών των προσφύγων και των μεταναστών (άρθρο 123), καθώς και ζητήματα προγραμμάτων ηλεκτρονικών δημοπρασιών ποσοτήτων φυσικού αερίου (άρθρο 125).

Τέλος, με το Τμήμα ΙΓ΄ (άρθρο 126) ορίζεται η έναρξη ισχύος των διατάξεων του νομοθετήματος.

II. Παρατηρήσεις επί των άρθρων

1. Επί του άρθρου 1

Με τις διατάξεις του άρθρου 1 ιδρύεται νομικό πρόσωπο υπό την επωνυμία «Φορέας Διαχείρισης Κοινοχρήστων εντός του Μητροπολιτικού Πόλου Ελληνικού – Αγίου Κοσμά» (στο εξής, Φορέας Διαχείρισης Κοινοχρήστων).

α. Η διά νόμου σύσταση του εν λόγω νομικού προσώπου συνιστά πλήρωση αναβλητικής αίρεσης για την ολοκλήρωση της αγοραπωλησίας μετοχών που είχε συμφωνηθεί στην από 14.11.2014 Σύμβαση Αγοραπωλησίας Μετοχών και την από 19.7.2016 Τροποποιητική Σύμβαση μεταξύ: (α) της ανώνυμης εταιρείας με την επωνυμία «Ταμείο Αξιοποίησης Ιδιωτικής Περιουσίας του Δημοσίου Α.Ε.» («ΤΑΙΠΕΔ»), ως πωλήτριας των μετοχών, (β) της ανώνυμης εταιρείας με την επωνυμία «Hellinikon Global I S.A.», ως αγοράστριας των μετοχών, και (γ) της ανώνυμης εταιρείας με την επωνυμία «Lamda Development Ανώνυμη Εταιρεία Συμμετοχών και Αξιοποίησης Ακινήτων», ως εγγυήτριας της αγοράστριας εταιρείας. Οι ως άνω συμβάσεις κυρώθηκαν διά του ν. 4422/2016.

Επισημαίνεται συναφώς ότι ο Φορέας Διαχείρισης Κοινοχρήστων συνιστά, συμφώνως προς την παρ. 1 εδάφ. α΄ του εν λόγω άρθρου, νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου που ανήκει στο Κράτος (κατά την έννοια του άρθρου 14 παρ. 1 στοιχ. η΄ του ν. 2190/1994), έχει «κοινωνική και μη κερδοσκοπική χαρακτήρα και λειτουργεί χάριν του δημοσίου συμφέροντος», τελεί υπό την εποπτεία του Υπουργού Εσωτερικών, και διαθέτει αρμοδιότητες δημόσιας αρχής. Ο Φορέας Διαχείρισης Κοινοχρήστων λαμβάνει, εξ άλλου, «επαρκή χρηματοδότηση από το Υπουργείο Οικονομικών για την υλοποίηση του σκοπού του» (β. άρθρο 11 στοιχ. α΄ του νομοσχεδίου), διαθέτει περιουσιακή και διοικητική αυτοτέλεια, το δε διοικητικό συμβούλιό του συγκροτείται διά κοινής απόφασης των Υπουργών Εσωτερικών και Οικονομικών και αποτελείται από πρόσωπα που υποδεικνύονται από τους καθοριζόμενους στο άρθρο 4 του νομοσχεδίου ΟΤΑ και Υπουργούς, ένα δε μέλος ορίζεται από τη Διοίκηση της εταιρείας «Ελληνικό Α.Ε.». Το κανονιστικό πλαίσιο λειτουργίας του Φορέα περιλαμβάνει, συμφώνως προς το άρθρο 1 παρ. 3 του νομοσχεδίου,

τις διατάξεις της ως άνω κυρωθείσας από 14.11.2014 Σύμβασης, τις σχετικές διοικητικές πράξεις που τυχόν εκδοθούν, τις ρυθμίσεις των Οργανισμού Εσωτερικής Υπηρεσίας και Εσωτερικού Οργανισμού Λειτουργίας που θα εκδοθούν, καθώς και τις διατάξεις του ν. 4449/2017 και τις διατάξεις του Κώδικα διοικητικής Διαδικασίας.

6. Με την παρ. 2 του άρθρου 1 ορίζεται ότι τόσο ο Οργανισμός Εσωτερικής Υπηρεσίας όσο και ο Εσωτερικός Κανονισμός Λειτουργίας (ή Κανονισμός Εσωτερικής Λειτουργίας) εγκρίνονται διά Κοινής Υπουργικής Απόφασης, ο μὲν πρώτος, των Υπουργών Οικονομικών, Εσωτερικών και Διοικητικής Ανασυγκρότησης, ο δε δεύτερος, των Υπουργών Οικονομικών και Εσωτερικών.

Συμφώνως προς το άρθρο 8 παρ. 1 του νομοσχεδίου, ο Οργανισμός Εσωτερικής Υπηρεσίας καθορίζει τις θέσεις του αναγκαίου προσωπικού για την άσκηση των αρμοδιοτήτων και των λειτουργιών του φορέα, περιλαμβάνει, ιδίως, τη σύσταση υπηρεσίας «διοικητικού-οικονομικού-νομικού» και τεχνικής υπηρεσίας, καθώς και εξειδίκευση των «απαιτούμεν[ων] θέσε[ων] προσωπικού για τη λειτουργία και την εκπλήρωση των καθηκόντων του Φορέα και του προσωπικού καθώς και τ[ων] απαιτούμεν[ων] προσόντ[ων] για την κάλυψη κάθε θέσης σε κάθε κλάδο και ειδικότητα».

Συμφώνως προς το άρθρο 8 παρ. 2 του νομοσχεδίου, ο Εσωτερικός Κανονισμός Λειτουργίας (ή Κανονισμός Εσωτερικής Λειτουργίας) ρυθμίζει τα ζητήματα «καθημερινής λειτουργίας του Φορέα και του προσωπικού καθώς και κάθε άλλη απαραίτητη λεπτομέρεια για τη λειτουργία του».

Ως προς τις προτεινόμενες ρυθμίσεις επισημαίνεται ότι, συμφώνως προς τις διατάξεις του άρθρου 43 παρ. 2 του Συντάγματος, για να είναι συνταγματικώς επιτρεπτή η νομοθετική εξουσιοδότηση, πρέπει να είναι ειδική και ορισμένη (βλ., ενδεικτικώς, ΣτΕ 1394/1997, 2574/2009). Η εξουσιοδότηση είναι ειδική όταν περιλαμβάνει συγκεκριμένο αριθμό θεμάτων τα οποία πρέπει ή μπορούν να ρυθμισθούν με τις κανονιστικές πράξεις που θα εκδοθούν (ΣτΕ 2309/1992), και ορισμένη, όταν υπάρχουν επαρκή κριτήρια, γενικές αρχές ή κατευθύνσεις που καθορίζουν το πλαίσιο της ρύθμισης των θεμάτων τα οποία αφορά (ΣτΕ 2304/1995), είναι δε αντισυνταγματική όταν κρίνεται ως γενική και αόριστη (ΣτΕ 4203/1995).

Σχετικώς παρατηρείται ότι «με τη διάταξη της παρ. 2 του άρθρου 43 του Συντάγματος παρέχεται στον κοινό νομοθέτη το δικαίωμα να μεταβιβάζει την αρμοδιότητα προς θέσπιση κανόνων δικαίου στην εκτελεστική εξουσία. Τίθεται δε ο κανόνας (εδάφιο πρώτο) ότι η νομοθετική εξουσιοδότηση παρέχεται προς τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας ως αρχηγό της εκτελεστικής εξουσίας, ο οποίος ασκεί τη μεταβιβαζόμενη αρμοδιότητα με την έκδοση

προεδρικών διαταγμάτων. Περαιτέρω, συμφώνως προς το εδ. β' της παρ. 2 του άρθρου 43 του Συντάγματος, επιτρέπεται, κατ' εξαίρεση, να ορισθούν ως φορείς άσκησης κανονιστικής αρμοδιότητας, εκτός από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας, και άλλα όργανα, εφόσον πρόκειται για «ειδικότερα θέματα ή θέματα με τοπικό ενδιαφέρον ή με χαρακτήρα τεχνικό ή λεπτομερειακό» (ΣτΕ [Ολ] 1210/2010).

«Τέτοια δε ειδικότερα θέματα είναι εκείνα, τα οποία αποτελούν, κατά το περιεχόμενό τους και σε σχέση προς την ουσιαστική ρύθμιση που περιέχεται στο νομοθετικό κείμενο, μερικότερη περίπτωση ορισμένου θέματος, που αποτελεί το αντικείμενο της εν λόγω νομοθετικής ρυθμίσεως» (βλ. ΣτΕ [Ολ] 1776/2007). «Απαιτείται, επομένως, στην περίπτωση αυτή, να περιέχει το νομοθετικό κείμενο όχι απλώς τον καθ' ύλην προσδιορισμό του αντικειμένου της εξουσιοδότησης, αλλά, επί πλέον, και την ουσιαστική ρύθμισή του, έστω και σε γενικό, ορισμένο, όμως, πλαίσιο, σύμφωνα προς το οποίο θα ενεργήσει η Διοίκηση προκειμένου να ρυθμίσει τα μερικότερα θέματα. Οι ανωτέρω ουσιαστικές ρυθμίσεις μπορούν να υπάρχουν τόσο στις διατάξεις του εξουσιοδοτικού νόμου όσο και σε διατάξεις άλλων νόμων σχετικών με τα θέματα που αποτελούν αντικείμενο της νομοθετικής εξουσιοδότησης (...)» (ΣτΕ [Ολ] 1210/2010). Το κριτήριο περί του χαρακτηρισμού ενός θέματος ως «ειδικότερου» ή μη μπορεί να είναι είτε ποσοτικό, σε σχέση με το κύριο αντικείμενο της νομοθετικής ρύθμισης, είτε ποιοτικό, συναρτώμενο προς τη σπουδαιότητα του προς ρύθμιση καταλειπόμενου ζητήματος.

Λεπτομερειακό είναι το ζήτημα που αφορά στη θέσπιση όλως δευτερευουσών και επουσιωδών ρυθμίσεων, ενώ οι κύριες και ουσιώδεις ρυθμίσεις πρέπει να έχουν τεθεί από τον ίδιο τον νομοθέτη (ΣτΕ 2820/1999, 2967/1999).

Τεχνικού χαρακτήρα είναι το θέμα που αφορά στη θέσπιση ρύθμισης για την οποία απαιτείται παρέμβαση αρμόδιου τεχνικού οργάνου (ΣτΕ 2820/1999, 2967/1999).

Υπό το φως των ανωτέρω, σκόπιμο θα ήταν οι προτεινόμενες διατάξεις να μην περιέχουν απλώς τον καθ' ύλην προσδιορισμό του αντικειμένου της εξουσιοδότησης, αλλά επιπλέον και την ουσιαστική ρύθμισή του, έστω σε γενικό, ορισμένο, όμως, πλαίσιο, συμφώνως προς το οποίο θα ενεργήσει η Διοίκηση, προκειμένου να ρυθμίσει τα επιμέρους θέματα (πρβλ. ΟΛΣτΕ 1210/2010, ΣτΕ 2536/2011, ΣτΕ 3285/2011).

Σε διαφορετική περίπτωση, δημιουργείται προβληματισμός ως προς το αν η εν λόγω εξουσιοδότηση προς έκδοση υπουργικής απόφασης ανταποκρίνεται στα κριτήρια του άρθρου 43 παρ. 2 εδάφ. β' του Συντάγματος, και αν, συνεπώς, η ρύθμιση των σχετικών ζητημάτων πρέπει να περιληφθεί σε προε-

δρικό διάταγμα, και όχι σε υπουργική απόφαση.

2. Επί του άρθρου 15

Με την υπό ψήφιση διάταξη προτείνονται τροποποιήσεις της διαδικασίας επίλυσης συλλογικών διαφορών εργασίας.

α. Επί της πρώτης και της τέταρτης παραγράφου του άρθρου 15.

Υπό το ισχύον νομοθετικό καθεστώς (άρθρο 15 παρ. 4 του ν. 1876/1990), ο μεσολαβητής προκειμένου να επιλύσει τη διαφορά και να υποβάλει, ενδεχομένως, την πρότασή του, «εξετάζει την οικονομική κατάσταση και εξέλιξη της ανταγωνιστικότητας της παραγωγικής δραστηριότητας στην οποία αναφέρεται η συλλογική διαφορά». Αντίστοιχη είναι η ρύθμιση της παραγράφου 5 του άρθρου 16, η οποία αφορά τα στοιχεία τα οποία πρέπει να λάβει υπόψη του ο διαιτητής, προκειμένου να εκδώσει την απόφασή του.

Με την προτεινόμενη διάταξη προστίθεται στις ανωτέρω διατάξεις του ν. 1876/1990 και «η εξέλιξη της αγοραστικής δύναμης του μισθού», ως στοιχείο το οποίο πρέπει υποχρεωτικώς να λαμβάνεται υπόψη από τον μεσολαβητή και τον διαιτητή, προκειμένου, αντιστοίχως, να υποβάλουν την πρόταση ή να εκδώσουν τη διαιτητική απόφαση.

β. Επί της δεύτερης παραγράφου του άρθρου 15.

Αν τα μέρη δεν καταλήξουν σε συμφωνία κατά τη διάρκεια των διαπραγματεύσεων για τη σύναψη συλλογικής σύμβασης εργασίας, τότε είναι δυνατή η προσφυγή στη μεσολάβηση. Μεσολάβηση είναι η διαδικασία η οποία προβλέπει, προκειμένου να επιλυθεί μια συλλογική διαφορά εργασίας, την παρέμβαση τρίτου, ο οποίος αναλαμβάνει να διατυπώσει στα μέρη πρόταση για την επίλυσή της.

Η υποβολή μιας μη δεσμευτικής φύσης πρότασης εκ μέρους του μεσολαβητή, εφόσον βεβαίως δεν έχει επιτευχθεί συμφωνία κατά τη διάρκεια της μεσολάβησης, αποτελεί χαρακτηριστικό γνώρισμά της. Υπό το αρχικό καθεστώς του ν. 1876/1990 προβλεπόταν ότι ο μεσολαβητής έχει δικαίωμα -και όχι υποχρέωση - να υποβάλει πρόταση (αντίθετη η ΕφΑθ 8222/2006, ΕΕργΔ 2007, σελ. 99). Σε αυτό το πλαίσιο είχε υποστηριχθεί ότι η εν λόγω ρύθμιση αποτελούσε παράγοντα ισορροπίας του όλου συστήματος, εφόσον παρ᾽αυτούς τη δυνατότητα στο μεσολαβητή να μην υποβάλει πρόταση, διακόπτοντας την όλη διαδικασία (βλ. Κ. Παπαδημητρίου, Συλλογικές διαφορές και επίλυση διαφορών εργασίας, τ. Α, Η επίλυση των συλλογικών διαφορών εργασίας, 1992, σελ. 108, Ι. Κουκιάδη, Εργατικό Δίκαιο, Συλλογικές εργασιακές σχέσεις, 2017, σελ. 724). Μπορούσε, έτσι, να χρησιμοποιήσει αυτή την ευχέρεια ως μέσο πίεσης για την επίτευξη συμφωνίας ή για να αποκλείσει τη συνέχιση της διαδικασίας, όταν ελευθέρως διαπίστωνε ότι δεν ήταν

σκόπιμο κάτι τέτοιο εν όψει της συμπεριφοράς κάποιου μέρους ή εν όψει των ειδικών συνθηκών της υποθέσεως.

Υπό το ισχύον, όμως, σήμερα νομικό καθεστώς, προβλέπεται ότι ο μεσολαβητής υποχρεούται να υποβάλει πρόταση.

Με την προτεινόμενη διάταξη τροποποιείται, εν μέρει, η δυνατότητα αυτή. Ο μεσολαβητής έχει, κατά την προτεινόμενη διάταξη, απλώς το δικαίωμα να απόσχει προσωρινώς από την άμεση υποβολή πρότασης, τάσσοντας συγκεκριμένη προθεσμία στα μέρη προκειμένου να συνεχίσουν, μόνα τους, τις διαβουλεύσεις. Αν τα μέρη, όμως, δεν καταλήξουν σε συμφωνία, παραμένει η υποχρέωση του μεσολαβητή να υποβάλει πρόταση.

γ. Επί της τρίτης παραγράφου του άρθρου 15.

Η διαιτησία αποτελεί το τρίτο και τελευταίο στάδιο της διαδικασίας επίλυσης των συλλογικών διαφορών εργασίας, στο οποίο καταφεύγουν τα μέρη υπό συγκεκριμένες μόνο προϋποθέσεις. Στη διαδικασία αυτή, τρίτο πρόσωπο, ο διαιτητής, αναλαμβάνει να επιλύσει συλλογική διαφορά, με απόφασή του, η οποία υποχρεώνει τα μέρη. Αδιαφόρως του αν η παρέμβασή του μπορεί να έχει και συμφιλιωτικό χαρακτήρα, εκείνο που τη διακρίνει από τις άλλες μορφές ειρηνικής επίλυσης των συλλογικών διαφορών εργασίας είναι η έκδοση απόφασης, της οποίας η ισχύς δεν εξαρτάται από τη συμφωνία των μερών και η οποία επιλύει οριστικώς τη διαφορά.

Συμφώνως προς το άρθρο 16 του ν. 1876/90, προσφυγή στη διαιτησία είναι δυνατόν να γίνει με κοινή συμφωνία των μερών (προαιρετική διαιτησία) σε οποιοδήποτε στάδιο των διαπραγματεύσεων.

Αφ' ετέρου, και ένα από τα μέρη είναι δυνατόν να ασκήσει μονομερή προσφυγή στη διαιτησία, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, που συνδέονται με τη δική του συμπεριφορά, όπως και με τη συμπεριφορά του άλλου μέρους, κατά τη διάρκεια της μεσολάβησης (αποδοχή της διαδικασίας της μεσολάβησης ή της πρότασης του μεσολαβητή).

Υπό το αρχικό καθεστώς του ν. 1876/1990, η μονομερής προσφυγή στη διαιτησία προϋπέθετε προηγούμενη αποδοχή της πρότασης του μεσολαβητή, ως εκδήλωση καλής πίστης, αλλά και ως αποτελεσματικό μέτρο που ωθούσε και τα δύο μέρη να αποδεχθούν την πρότασή του (βλ. Ι. Κουκιάδη, Εργατικό Δίκαιο, Συλλογικές εργασιακές σχέσεις, τ. 2, 2011, σελ. 365, Κ. Παπαδημητρίου, όπ. π., σελ. 113, Α. Καζάκο, Η Διαιτησία συλλογικών διαφορών συμπεριφέροντων κατά το Ν. 1876/1990, 1998, σελ. 278. Γ. Λεβέντη, Συλλογικό Εργατικό Δίκαιο, 2007, σ. 562).

Με μεταγενέστερες τροποποιήσεις του ν. 1876/1990 καταργήθηκε η αποδοχή της πρότασης του μεσολαβητή ως προϋπόθεση για την προσφυγή στη διαιτησία. Συνεπώς, υπό το ισχύον καθεστώς, οποιοδήποτε μέρος έχει τη

δυνατότητα να προσφύγει μονομερώς στη διαιτησία. Είναι, έτσι, δυνατόν να υπάρξει τέτοια προσφυγή, ακόμη και εάν κανένα μέρος δεν αποδέχθηκε την πρόταση του μεσολαβητή. Κυρίως, όμως, είναι δυνατόν ένα μέρος να προσφύγει μονομερώς στη διαιτησία, έστω και αν το ίδιο έχει απορρίψει την πρόταση του μεσολαβητή που το άλλο μέρος αποδέχθηκε.

Έχει, έτσι, υποστηριχθεί στη νομική θεωρία (Γ. Λεβέντη, Η νέα ρύθμιση της διαιτησίας, ΔΕΝ 2014, σελ. 1586, Κ. Παπαδημητρίου, Το σύστημα επίλυσης συλλογικών διαφορών εργασίας (μεσολάβηση-διαιτησία) συμφώνως με τον ν. 4303/2014, ΕΛΔικ 2015, σελ. 16) ότι λείπει, συνεπώς, εκείνο το σημείο ισορροπίας του όλου συστήματος, συμφώνως προς το οποίο η διαιτησία είχε καθαρά επικουρικό χαρακτήρα ως προς τη συλλογική διαπραγμάτευση, ώστε το μέρος, το οποίο επιθυμεί να χρησιμοποιήσει αυτόν τον κατ' αρχήν εξαιρετικό μηχανισμό της διαιτησίας, ο οποίος αποτελεί απόκλιση από τη διαδικασία της συλλογικής διαπραγμάτευσης, να οφείλει τουλάχιστον να επιδείξει μια καλόπιστη στάση. Και ως ελάχιστο στοιχείο αυτής της καλοπιστίας θεωρείτο η αποδοχή της πρότασης εκείνου του ανεξάρτητου τρίτου, ο οποίος κατέβαλε, στο πλαίσιο άσκησης των καθηκόντων του, προσπάθεια επίλυση της διαφοράς

Με την προτεινόμενη διάταξη προβλέπεται, εκ νέου, ότι μονομερής προσφυγή στη διαιτησία μπορεί να γίνει μόνο από εκείνο το μέρος το οποίο έχει προηγουμένως αποδεχθεί την πρόταση του μεσολαβητή. Προϋπόθεση δηλαδή, και πάλι, της υποβολής αίτησης για μονομερή προσφυγή στη διαιτησία είναι η προηγούμενη αποδοχή της πρότασης του μεσολαβητή.

3. Επί του άρθρου 20

Με την προτεινόμενη ρύθμιση του άρθρου 20 προστίθεται άρθρο 26Α στον ν. 4498/2017 και ορίζεται ότι «[σ]τους ασφαλισμένους για πρώτη φορά, από 1.7.2018 και μετά, στον κλάδο Επικουρικής Ασφάλισης του ΕΔΟΕΑΠ το ποσό της επικουρικής σύνταξης υπολογίζεται με βάση το διανεμητικό σύστημα καθορισμένων εισφορών με νοητή κεφαλαιοποίηση (NDC). Οι ασφαλιστικές εισφορές για επικουρική σύνταξη που καταβάλλονται για κάθε ασφαλισμένο τηρούνται σε ατομικές μερίδες. Σύμφωνα με το νέο σύστημα το ποσό της καταβαλλόμενης επικουρικής σύνταξης του ΕΔΟΕΑΠ, διαμορφώνεται με βάση: α) τα δημογραφικά δεδομένα που προκύπτουν από εγκεκριμένους πίνακες θνησιμότητας και β) το πλασματικό ποσοστό επιστροφής που θα εφαρμόζεται στις συνολικά καταβληθείσες εισφορές. Το ως άνω ποσοστό θα υπολογίζεται βάσει της ποσοστιαίας μεταβολής των συντάξιμων αποδοχών των ασφαλισμένων (...)».

Εξ άλλου, κατά την παρ. 3 του νέου άρθρου 26Α, για τους ασφαλισμένους

μέχρι 30.6.2018 στον κλάδο Επικουρικής Ασφάλισης του ΕΔΟΕΑΠ καθορίζεται ο τρόπος υπολογισμού της επικουρικής σύνταξης βάσει του διανεμητικού συστήματος προκαθορισμένων εισφορών με νοητή κεφαλαιοποίηση (NDC) για τον χρόνο ασφάλισης από 1.7.2018 και εφεξής, το ποσό δε της επικουρικής σύνταξης ισούται με το άθροισμα δύο τμημάτων: ι) το τμήμα της σύνταξης που αντιστοιχεί στον χρόνο ασφάλισης έως 30.6.2018, το οποίο υπολογίζεται βάσει των καταστατικών διατάξεων του ΕΔΟΕΑΠ και ιι) το τμήμα της σύνταξης που αντιστοιχεί στον χρόνο ασφάλισης από 1.7.2018 και εφεξής, το οποίο υπολογίζεται με βάση το διανεμητικό σύστημα καθορισμένων εισφορών με νοητή κεφαλαιοποίηση (NDC).

Σχετικώς σημειώνεται ότι οι μηχανισμοί χρηματοδότησης των συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης συνδέονται με τη διοικητική διάρθρωση των συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης, γενικότερες επιλογές οικονομικής πολιτικής, τις δημογραφικές εξελίξεις, τη λειτουργία της αγοράς εργασίας κ.λπ. Στα αμιγώς διανεμητικά συστήματα, η κάλυψη των ασφαλιστικών κινδύνων κάθε έτους χρηματοδοτείται από το άθροισμα των ασφαλιστικών εισφορών και λοιπών πόρων του ίδιου έτους. Συνεπώς, δεν υφίσταται χρονική μετατόπιση της υποχρέωσης χρηματοδότησης των παροχών. Αντιθέτως, στα κεφαλαιοποιητικά συστήματα, οι πόροι μίας χρονικής περιόδου σωρεύονται, σχηματίζοντας αποθεματικό του οποίου η απόδοση χρηματοδοτεί τις παροχές μεταγενέστερων περιόδων.

Τα στατικά διανεμητικά συστήματα, κατά κανόνα, συνδυάζονται με σύστημα ορισμένων παροχών, το οποίο καθορίζει εκ των προτέρων το ύψος των συντάξεων ως ποσοστό ενός μέσου όρου εισοδήματος. Τα κεφαλαιοποιητικά συστήματα συνδυάζονται, κατά κανόνα, με σύστημα ορισμένης συμμετοχής, το οποίο προκαθορίζει το ποσοστό εισφοράς και καταλείπει τον υπολογισμό της συνταξιοδοτικής παροχής στο μέλλον, με γνώμονα την απόδοση των αποθεματικών (βλ. Ξ. Κοντιάδη, Συνταγματικές εγγυήσεις και θεσμική οργάνωση του συστήματος κοινωνικής ασφάλειας, 2004, σελ. 324 επ.). Δεδομένου, πάντως, ότι στο νέο σύστημα προκαθορισμένης εισφοράς νοητής κεφαλαιοποίησης μόνον η εισφορά είναι προκαθορισμένη εκ των προτέρων, ο κίνδυνος της μη δυνατότητας χρηματοδότησης των συντάξεων μεταφέρεται από το κράτος στον ασφαλισμένο. Αφ' ετέρου, μέσω της αναπροσαρμογής και των ήδη καταβαλλόμενων συντάξεων βάσει του συντελεστή βιωσιμότητας, επιτυγχάνεται πιο δίκαιη κατανομή του κινδύνου της δημογραφικής γήρανσης μεταξύ ασφαλισμένων και συνταξιούχων, από ό,τι στο πλαίσιο του διανεμητικού συστήματος προκαθορισμένης παροχής, όπου το κόστος της δημογραφικής γήρανσης βαρύνει αποκλειστικώς και μόνο τους ασφαλισμένους (βλ., σχετικώς, Αθ. Πετρόγλου, Προβληματισμοί για την κατά

το άρθρο 22 παρ. 5 του Συντάγματος κρατική μέριμνα για την κοινωνική ασφάλιση με αφορμή τα μέτρα του ν. 4093/1012 για τα εφάπαξ και τις επικουρικές συντάξεις, Ε.Δ.Κ.Α. 2013, σελ. 39, ιδίως, σελ. 43). Η νοητή, πάντως, κεφαλαιοποίηση με ατομικές μερίδες επιμερίζει τα ελλείματα των οργανισμών επικουρικής κοινωνικής ασφάλισης και εφάπαξ παροχών με κριτήριο τη συνεισφορά εκάστου ασφαλισμένου στην περιουσία του οργανισμού και, υπ' αυτή την έννοια, συνάδει με τις αρχές της κοινωνικής ασφάλισης (βλ. Π. Παπαρρηγοπούλου-Πεχλιβανίδη, Οι επιπτώσεις των «μνημονειακών παρεμβάσεων» στην κοινωνική ασφάλιση, Ε.Δ.Κ.Α., 2014, σελ. 469 επ., ιδίως, σελ. 483).

4. Επί του άρθρου 23

Διά της προτεινόμενης ρύθμισης προστίθενται στο άρθρο 966 παρ. 2 ΚΠολΔ τα εξής εδάφια:

«Η δικάσιμος για τη συζήτηση της σχετικής αίτησης ορίζεται υποχρεωτικά και κατά απόλυτη προτεραιότητα εντός οκτώ (8) εργάσιμων ημερών από την κατάθεσή της και επιδίδεται τουλάχιστον τρεις (3) εργάσιμες ημέρες πριν από τη συζήτηση. Η απόφαση εκδίδεται υποχρεωτικά εντός οκτώ (8) εργάσιμων ημερών από τη συζήτηση της αίτησης. Ο αιτών οφείλει να προσκομίσει κατά τη συζήτηση έκθεση εκτίμησης της αξίας του πράγματος με χρόνο εκτίμησης μεταγενέστερο της ημερομηνίας ορισμού διενέργειας του τελευταίου πλειστηριασμού. Το δικαστήριο προκειμένου να καθορίσει τη νέα τιμή πρώτης προσφοράς λαμβάνει υπόψη του κάθε πρόσφορο αποδεικτικό μέσο, ιδίως τυχόν εκθέσεις εκτίμησης πιστοποιημένων εκτιμητών, και παραθέτει τους λόγους με βάση τους οποίους διαμόρφωσε τη νέα τιμή».

Εν προκειμένω, παρατηρούνται τα εξής:

α. Τα εδάφια που προτείνεται να προστεθούν, κατά τα ως άνω, στο άρθρο 966 παρ. 2 ΚΠολΔ είναι τέσσερα, και όχι τρία, όπως προφανώς εκ παραδρομής αναφέρει η προτεινόμενη διάταξη.

β. Επί του εδαφίου α'

Διά της εν λόγω ρύθμισης προτείνεται να τεθεί προθεσμία οκτώ (8) εργάσιμων ημερών για τη συζήτηση της σχετικής αίτησης, ορίζεται δε ότι η αίτηση πρέπει να επιδοθεί στον αντίδικο τουλάχιστον τρεις (3) εργάσιμες ημέρες πριν από τη συζήτηση.

Παρατηρείται, κατ' αρχάς, ότι η εισαγωγή μίας ακόμη προθεσμίας (και δη διαφοροποιημένης ως προς το ότι υπολογίζεται σε εργάσιμες, και όχι σε πλήρεις ημέρες) στο ήδη περίπλοκο σύστημα δικονομικών προθεσμιών των διατάξεων της αναγκαστικής εκτέλεσης εντείνει το πρόβλημα του κατακερματισμού των προθεσμιών στο πεδίο αυτό και συντείνει στην ανασφάλεια

δικαίου. Η ταχεία περάτωση της αναγκαστικής εκτέλεσης εξυπηρετείται, κατά κανόνα, από σύστημα ενιαίων, κατά το δυνατόν, και σύντομων δικονομικών προθεσμιών, τις οποίες, ευνοήτως, καθορίζει ο νομοθέτης.

Στο ίδιο πλαίσιο, πρέπει να επισημανθεί, εξ άλλου, ότι ο καθορισμός, διά του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, προθεσμίας επίδοσης στο πλαίσιο της αναγκαστικής εκτέλεσης συνιστά θεσμό ξένο προς το εν λόγω δικονομικό σύστημα. Εν προκειμένω, το αρμόδιο δικαστήριο δικάζει επί των αιτήσεων του άρθρου 966 ΚΠολΔ κατά τη διαδικασία των άρθρων 686 επ. ΚΠολΔ. Συμφώνως δε προς το άρθρο 686 παρ. 2 ΚΠολΔ, «Η γραμματεία του δικαστηρίου υποβάλλει αμέσως την αίτηση στο δικαστή του μονομελούς πρωτοδικείου ή τον ειρηνοδίκη, ο οποίος ορίζει τόπο, ημέρα και ώρα για τη συζήτησή της, διατάζει την κλήση εκείνων κατά των οποίων απευθύνεται η αίτηση, ορίζει τον τρόπο κατά τον οποίο θα γνωστοποιηθεί σ' αυτούς η κλήση, καθώς και το χρονικό διάστημα που πρέπει να μεσολαβήσει κατά την κρίση του μεταξύ της επίδοσης της κλήσης και της συζήτησης». Παρέλκει, συνεπώς, ο καθορισμός ειδικής προθεσμίας για την επίδοσης της σχετικής αίτησης.

Τέλος, σε κάθε περίπτωση, θα ήταν σκόπιμο, για λόγους νομοτεχνικής αρτιότητας, η φράση «και επιδίδεται», να αντικατασταθεί ως εξής: «, η δε σχετική αίτηση επιδίδεται».

γ. Επί του εδαφίου γ' εν σχέσει προς το εδάφιο δ'

Συμφώνως προς το εδάφιο γ', «Ο αιτών οφείλει να προσκομίσει κατά τη συζήτηση έκθεση εκτίμησης της αξίας του πράγματος με χρόνο εκτίμησης μεταγενέστερο της ημερομηνίας ορισμού διενέργειας του τελευταίου πλειστηριασμού».

Εν προκειμένω, παρατηρείται, κατ' αρχάς, ότι η προσκόμιση της ως άνω έκθεσης ανάγεται σε όρο του παραδεκτού του σχετικού ένδικου βοηθήματος.

Παρατηρείται, επίσης, ότι η εν λόγω έκθεση εκτίμησης της αξίας του πράγματος δεν απαιτείται να έχει συνταχθεί από πιστοποιημένο εκτιμητή, όπως απαιτείται στην περίπτωση της έκθεσης εκτίμησης των πραγμάτων που κατάσχονται το πρώτον (βλ. άρθρο 933 ΚΠολΔ, άρθρο ένατο παρ. 12 του άρθρου 1 του ν. 4335/2015, και π.δ. 59/2016 «Τρόπος προσδιορισμού της εμπορικής αξίας του ακινήτου που κατάσχετα σύμφωνα με τον Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας και καθορισμός του αρμοδίου οργάνου προσδιορισμού της αξίας»).

Επισημαίνεται, εξ άλλου, ότι, δεδομένου ότι η πραγματική αξία του πράγματος έχει αποτελέσει ήδη αντικείμενο της έκθεσης εκτίμησης που συντάχθηκε εν όψει της κατάσχεσης του πράγματος, διαφοροποίηση της αξίας αυτής μπορεί να επέλθει μόνον εφόσον κατά τον χρόνο μεταξύ της σύντα-

ξης των δύο εκθέσεων έχει πράγματι επέλθει μεταβολή της αξίας.

Διά του επόμενου εδαφίου της προτεινόμενης διάταξης ορίζεται ότι «[τ]ο δικαστήριο προκειμένου να καθορίσει τη νέα τιμή πρώτης προσφοράς λαμβάνει υπόψη του κάθε πρόσφορο αποδεικτικό μέσο, ιδίως τυχόν εκθέσεις εκτίμησης πιστοποιημένων εκτιμητών».

Διαπιστώνεται, εν προκειμένω, αντίφαση μεταξύ των ως άνω δύο εδαφίων, στο μέτρο που το δικαστήριο, αφού έχει αποβεί άκαρπος ο πλειστηριασμός, καλείται να αποφασίσει αν θα διενεργηθεί νέος πλειστηριασμός με την ίδια ή κατώτερη τιμή πρώτης προσφοράς ή αν ο υπέρ ου η εκτέλεση ή τρίτος θα αγοράσει το πράγμα με τίμημα το ύψος του οποίου ορίζει το δικαστήριο. Στο πλαίσιο αυτό και δεδομένου ότι στο δικαστήριο προσκομίζονται τόσο η αρχική έκθεση εκτίμησης της αξίας του πράγματος συνταχθείσα από πιστοποιημένο εκτιμητή, όσο και η μεταγενέστερη (της ημερομηνίας του τελευταίου πλειστηριασμού) έκθεση εκτίμησης συνταχθείσα είτε από πιστοποιημένο είτε από μη πιστοποιημένο εκτιμητή, καθίσταται αντιφατικό να προσδίδεται βαρύνουσα αποδεικτική σημασία στην πρώτη έκθεση εκτίμησης (τη συνταχθείσα οπωσδήποτε από πιστοποιημένο εκτιμητή).

δ. Επί του εδαφίου δ'

Θα ήταν σκόπιμο, για λόγους νομοτεχνικής αρτιότητας, η φράση «παραθέτει τους λόγους με βάση τους οποίους διαμόρφωσε τη νέα τιμή» να αντικατασταθεί ως εξής: «παραθέτει τα στοιχεία που συνεκτίμησε προκειμένου να αχθεί στην κρίση του για τη νέα τιμή».

5. Επί του άρθρου 25

Με την προτεινόμενη διάταξη ορίζεται, μεταξύ άλλων, ότι ο μηχανισμός αυτόματης επιστροφής (claw-back) του άρθρου 11 του ν. 4052/2012 και του άρθρου 100 του ν. 4172/2013, όπως τροποποιήθηκαν και ισχύουν, επεκτείνονται και στα έτη 2019-2022, με αρχικό έτος βάσης υπολογισμού, για την πρώτη εφαρμογή, το 2018, και για καθένα από τα επόμενα έτη, το εκάστοτε προηγούμενο έτος, τα επιτρεπόμενα δε όρια δαπανών αναπροσαρμόζονται για τα έτη 2019-2022, «αποκλειστικά βάσει της προβλεπόμενης κατ' έτος μεταβολής του πραγματικού ΑΕΠ σε σταθερές τιμές, όπως αυτή απεικονίζεται στον προϋπολογισμό κάθε έτους».

Το ζήτημα των υποχρεωτικών εκπτώσεων στις τιμές των φαρμάκων είναι από τα πλέον επίμαχα ζητήματα στο πεδίο της φαρμακευτικής πολιτικής. Επειδή αφορά τα φαρμακευτικά προϊόντα, τα οποία δεν αποτελούν μόνο καταναλωτικά, αλλά και κοινωνικά αγαθά (και Χ. Γκόλνα, Ξ. Κοντιάδη, Κ. Σουλιώτη, Φαρμακευτική Πολιτική στην Ελλάδα και την Ευρώπη, 2005, σελ. 244 επ.), η επιβολή υποχρεωτικών εκπτώσεων θεωρείται, υπό δύο προϋποθέ-

σεις, συνταγματικώς ανεκτή: αφενός, να μην παραβιάζεται ο πυρήνας της επιχειρηματικής ελευθερίας, αφετέρου, ο περιορισμός να είναι αναγκαίος, κατάλληλος και επαρκής, εν στενή εννοία ανάλογος προς τον επιδιωκόμενο σκοπό [βλ. ΣτΕ 3665/2005, ΣτΕ (Ολ) 4175/1998, ΣτΕ 2522/2000, 393/1993, 2445/1992, 547/1991, 2112/1984 κ. ά.].

Στο πλαίσιο αυτό, κρίθηκε, προσφάτως, από το Συμβούλιο της Επικρατείας (ΣτΕ 3047-48/2017) ότι το μέτρο του μηχανισμού αυτόματης επιστροφής (claw-back) του άρθρου 11 του ν. 4052/2012, όπως ισχύει, δεν συνιστά έμμεσο φόρο, ο οποίος επιβλήθηκε κατά παράβαση του άρθρου 4 παρ. 5 του Συντάγματος που απαγορεύει τις διακρίσεις στην επιβολή των φορολογικών βαρών, καθώς «συνίσταται σε περιορισμό των χρηματικών απαιτήσεων που απορρέουν από τις πωλήσεις φαρμάκων σε δημόσιους φορείς υγείας, και όχι σε επιβολή φόρου ή κοινωνικής εισφοράς ως πόρου φορέων κοινωνικής ασφάλισης (ΣτΕ 2439/2015 επταμ.)». Εξ άλλου, κατά ο Συμβούλιο της Επικρατείας, «ο μηχανισμός αυτόματης επιστροφής (claw-back) αρχικά θεσπίστηκε με το άρθρο 11 του ν. 4052/2012 ως μέτρο περιορισμού της δημόσιας εξωνοσοκομειακής φαρμακευτικής δαπάνης μέχρι την 31.12.2015. Στη συνέχεια, με την τροποποίηση και συμπλήρωση του άρθρου 11 του ν. 4052/2012 δυνάμει των διατάξεων των νόμων 4346/2015 και 4354/2015 (...), το μέτρο επεκτάθηκε με σκοπό τον περιορισμό της συνολικής δημόσιας φαρμακευτικής δαπάνης (εξωνοσοκομειακής και νοσοκομειακής) μέχρι την 31.12.2018. Εντάχθηκε δε το μέτρο στη γενικότερη προσπάθεια μείωσης του δημοσίου χρέους και εξόδου της εθνικής οικονομίας από την κρίση, στην οποία έχει περιέλθει κατά τα κοινώς γνωστά (βλ. ιδίως ΣτΕ 668/2012 Ολομ., 1116/2014 Ολομ.)». Επειδή, επομένως, «για την εξυπηρέτηση του δημοσίου συμφέροντος, ιδίως δε για την αντιμετώπιση της οξείας κρίσης που διέρχεται η χώρα με απειλή κατάρρευσης της εθνικής οικονομίας, ο περιορισμός των δημοσίων δαπανών, με αντίστοιχο περιορισμό των χρηματικών απαιτήσεων ιδιωτών, είναι επιτρεπτός κατά το Σύνταγμα, εάν κατά την κρίση του νομοθέτη, η οποία υπόκειται στον οριακό έλεγχο συνταγματικότητας του Συμβουλίου της Επικρατείας, αποτελεί μέτρο αναγκαίο και πρόσφορο», ο δε «περιορισμός των χρηματικών απαιτήσεων ιδιωτών, επιβαλλόμενος υπό τις ως άνω συνθήκες, δεν αντιβαίνει στο Σύνταγμα και στο άρθρο 1 του ΠΠΠ της ΕΣΔΑ, εάν τηρείται η αρχή της δίκαιης ισορροπίας μεταξύ του γενικού συμφέροντος που αφορά το κοινωνικό σύνολο και των αξιώσεων για την προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων του ατόμου», (...) ο «μηχανισμός αυτόματης επιστροφής (claw-back) του άρθρου 11 του ν. 4052/2012, όπως ισχύει, υποβαλλόμενος στον οριακό έλεγχο του Συμβουλίου της Επικρατείας υπό τις συνθήκες της θέσπισής του, δεν δύναται να χα-

ρακτηρισθεί ως μέτρο μη αναγκαίο και απρόσφορο (και, μάλιστα, προδήλως) που θίγει τον πυρήνα των δικαιωμάτων». Και τούτο γιατί, κατά το Συμβούλιο της Επικρατείας, «α) Το μέτρο είναι προσωρινό και δυνάμενο να καταλάβει το σύνολο της δημόσιας φαρμακευτικής δαπάνης, δοθέντος ότι για τη λήψη του αρκεί η εκτίμηση των ορίων αντοχής της εθνικής οικονομίας κατά την τριετία 2015 - 2018 που έγινε από τον νομοθέτη, χωρίς να συνιστά αναγκαία προϋπόθεση για τη θέσπιση του μέτρου η παράλληλη νομοθετική επιδίωξη της αποτροπής χορηγήσεων φαρμάκων που δεν καλύπτουν πραγματικές θεραπευτικές ανάγκες. β) Πριν από την έναρξη εφαρμογής του μέτρου δεν είναι δυνατή η δικανική κρίση περί σφοδρότητάς του, ικανής να θίξει τον πυρήνα των ως άνω δικαιωμάτων (...), δοθέντος ότι η λήψη του μέτρου προϋποθέτει ότι θα υπάρξουν υπερβάσεις των προϋπολογιζομένων δαπανών κατά την τριετία 2015 - 2018, για τις οποίες είναι αδύνατον να εκτιμηθεί εκ των προτέρων αν θα υπάρξουν και σε ποιο ύψος θα ανέλθουν».

Το Συμβούλιο της Επικρατείας έκρινε, επομένως ότι, εν προκειμένω, δεν υφίστατο παραβίαση της αρχής της αναλογικότητας, υπό τη διπλή, όμως, επιφύλαξη ότι το μέτρο της αυτόματης επιστροφής (claw-back) είναι προσωρινό, προς τον σκοπό της εξυπηρέτησης «δημοσίου συμφέροντος, ιδίως δε για την αντιμετώπιση της οξείας κρίσης που διέρχεται η χώρα με απειλή κατάρρευσης της εθνικής οικονομίας» - κάτι που, εξ αντιδιαστολής, σημαίνει ότι αν, περαιτέρω επεκταθεί, χωρίς να αιτιολογείται, ούτε να τεκμηριώνεται η προσφορότητα και αναγκαιότητα των θεσπιζόμενων περιορισμών για την επίτευξη του σκοπού αυτού, ενδεχομένως συνιστά προσβολή της δίκαιης ισορροπίας μεταξύ του γενικού συμφέροντος που αφορά το κοινωνικό σύνολο και των αξιώσεων για την προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων του ατόμου - και ότι, πάντως, πριν από την έναρξη εφαρμογής του μέτρου δεν είναι δυνατή η δικανική κρίση περί σφοδρότητάς του, ικανής να θίξει τον πυρήνα των ως άνω δικαιωμάτων.

6. Επί του άρθρου 26

Με την προτεινόμενη διάταξη μηδενίζεται - από 10% που ισχύει σήμερα - εφόσον επιλέξουν γενόσημα φάρμακα, το ποσοστό συμμετοχής των ασφαλισμένων που λαμβάνουν φαρμακευτική αγωγή για τη θεραπεία χρόνιων ή εξαιρετικά σοβαρών παθήσεων, καθώς και των κάθε φορά δικαιούχων επιδόματος κοινωνικής αλληλεγγύης (ΕΚΑΣ) και των προστατευόμενων μελών των οικογενειών τους, καθιερώνεται δε για τα φαρμακεία η υποχρέωση ποσοστού επιστροφής (rebate) 0.8 % επί της λιανικής τιμής των συνταγογραφούμενων φαρμάκων αναφοράς μετά τη λήξη της περιόδου προστασίας του ΕΟΠΥΥ για το έτος 2018, προς τον σκοπό της «αύξηση[ς] του ποσοστού δι-

είσδυσης των γενόσημων φαρμάκων στην ελληνική αγορά» (αιτιολογική έκθεση επί του νομοσχεδίου). Ως προς την παραγωγή και χρήση, εν γένει, των γενόσημων φαρμάκων - αντιγράφων έχει κριθεί [ΣΤΕ (Ολ) 3802/2014, Αρμ., 2015, σελ. 305, ΣΤΕ (Ολ) 3803/2014, ΘΠΔΔ 2015/133] ότι «προκειμένου να κυκλοφορήσει στην ελληνική αγορά οποιοδήποτε φάρμακο, είτε πρόκειται για φάρμακο αναφοράς είτε για γενόσημο, απαιτείται άδεια κυκλοφορίας, η οποία, σε εθνικό επίπεδο, χορηγείται από τον Ε.Ο.Φ. Για την χορήγηση της άδειας κυκλοφορίας φαρμάκου απαιτείται η υποβολή σειράς δικαιολογητικών, τα οποία επιτρέπουν την διακρίβωση ιδίως της ποιότητας και της ασφαλούς χορήγησής του στους ασθενείς, καθώς και της παραγωγής τόσο του ίδιου όσο και των πρώτων υλών του, ιδίως δε της δραστικής ουσίας του, με βάση συγκεκριμένες κατευθυντήριες γραμμές και κανόνες καλής παραγωγής», για τη δε «κυκλοφορία ενός φαρμάκου «αναφοράς» απαιτείται η υποβολή πλήρους φακέλου τεκμηρίωσης της ασφάλειας, ποιότητας και αποτελεσματικότητάς του, με όλα τα προβλεπόμενα δικαιολογητικά», και, επομένως, η παραγωγή και η κυκλοφορία των γενόσημων φαρμάκων υπόκειται σε εγγυήσεις ασφάλειας αντίστοιχες με εκείνες που ισχύουν για τα φάρμακα αναφοράς. Εξ άλλου, «η συνταγογράφηση με βάση τη δραστική ουσία και η υποκατάσταση από το φαρμακοποιό του φαρμάκου που έχει συνταγογραφηθεί με άλλο φθηνότερο αποτελούν μερικά από τα μέσα που χρησιμοποιούνται εντός Ευρωπαϊκής Ένωσης για την ορθολογική χρήση των φαρμάκων και για τον έλεγχο της φαρμακευτικής δαπάνης. (...) Η συνταγογράφηση με βάση τη δραστική ουσία είναι υποχρεωτική στην Εσθονία, στη Λιθουανία, στην Πορτογαλία, στη Ρουμανία και στην Ιταλία, ήδη δε και στην Ισπανία, ενώ είναι δυνατή στα περισσότερα από τα υπόλοιπα κράτη-μέλη. Εξάλλου, η υποκατάσταση από τον φαρμακοποιό του επωνύμου φαρμάκου με γενόσημο είναι υποχρεωτική στη Γερμανία, στη Δανία, στην Ισπανία, στη Φιλανδία, στην Πορτογαλία, στη Ρουμανία, στη Σουηδία και στη Σλοβακία, δυνατή στα περισσότερα από τα υπόλοιπα κράτη μέλη, ενώ απαγορεύεται στην Αυστρία, στη Βουλγαρία, στην Ιρλανδία, στο Λουξεμβούργο και στο Ηνωμένο Βασίλειο» (βλ., ανωτέρω, ΣΤΕ 3802-3/2014, όπ.π.).

7. Επί των άρθρων 34 και 35

Διά των εν λόγω άρθρων τροποποιείται το καθεστώς ενιαίας τιμής λιανικής πώλησης των βιβλίων.

Επισημαίνεται συναφώς ότι το βιβλίο συνιστά συνταγματικώς προστατευόμενο αγαθό. Συμφώνως προς το άρθρο 14 παρ. 2 του Συντάγματος, ο τύπος, στην έννοια του οποίου υπόκειται και το βιβλίο, είναι ελεύθερος (βλ. Πρ. Δαγτόγλου, Ατομικά δικαιώματα, 4η έκδ., 2012, σελ. 680).

Το σύστημα καθορισμού ενιαίας τιμής πώλησης βιβλίων από τον εκδότη τους δεν περιορίζει το δικαίωμά του να καθορίσει την τιμή των βιβλίων και, ως εκ τούτου, δεν περιορίζει την ελευθερία του τύπου (πρβλ., ΣΤΕ 903/1981, βλ. Β. Τουντόπουλο, Περί της ενιαίας τιμής λιανικής πώλησης βιβλίων, ΔΕΕ 1988, σελ. 810 επ.). Εξεταστέο είναι, όμως, το ζήτημα, αν, διά του καθορισμού ενιαίας τιμής πώλησης, επέρχεται ανεπίτρεπτος περιορισμός του ελεύθερου ανταγωνισμού.

Η νομοθετική επιβολή καθεστώτος ενιαίας τιμής λιανικής πώλησης βιβλίων εφαρμόζεται σε αρκετά από τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, μεταξύ των οποίων, η Γαλλία, η Γερμανία, η Ισπανία, η Ιταλία και η Δανία (βλ. D. Stockman, "Free or Fixed Prices on Books – Patterns of Book Pricing in Europe", 2004, *The Public*, Vol. 11(4), σελ. 49-64). Οι σχετικές ρυθμίσεις διαφέρουν σε αρκετά σημεία μεταξύ τους, ιδίως, ως προς το εύρος των βιβλίων που αφορούν, το εύρος της χρονικής περιόδου διατήρησης της σταθερής τιμής, το καθεστώς ΦΠΑ, κ.ά. Η ταξινόμησή τους, πάντως, γίνεται σε δύο μεγάλες κατηγορίες: σε άλλες έννομες τάξεις, ο καθορισμός της τιμής γίνεται διά νόμου, και σε άλλες, διά εμπορικών συμφωνιών (βλ. Έκθεση Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ) (2014), *Competition Assessment Reviews: Greece*, στον ιστότοπο www.oecd.org/daf/competition/Greece-Competition-Assessment-2013.pdf).

Το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχει κληθεί να αποφασίσει αν συμβιβάζεται προς το δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης εθνική ρύθμιση που υποχρεώνει τους εμπόρους λιανικής πώλησης να πωλούν τα βιβλία τους σε τιμή καθοριζόμενη από τον εκδότη ή τον εισαγωγέα (βλ. απόφαση ΔΕΚ της 11ης Ιουλίου 1985, υπόθ. 299/83, SA Saint-Herblain distribution, Centre distributeur Leclerc, κ.λπ., κατά Syndicat des libraires de Loire-Océan).

Το Δικαστήριο έκρινε ότι «στο παρόν στάδιο του κοινοτικού δικαίου, το άρθρο 5, παράγραφος 2, σε συνδυασμό με τα άρθρα 3, στοιχείο στ), και 85 της Συνθήκης, δεν απαγορεύει στα κράτη μέλη να θεσπίζουν νομοθεσία, κατά την οποία η λιανική τιμή πωλήσεως των βιβλίων πρέπει να καθορίζεται από τον εκδότη ή τον εισαγωγέα του βιβλίου και επιβάλλεται σε όλους τους λιανοπωλητές, υπό τον όρο πάντως ότι η νομοθεσία αυτή τηρεί τις λοιπές ειδικές διατάξεις της Συνθήκης και ιδίως εκείνες που αφορούν την ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων». Έκρινε, επίσης, ότι «στο πλαίσιο μιας τέτοιας εθνικής νομοθεσίας, συνιστούν μέτρα αποτελέσματος ισοδύναμου με ποσοτικό περιορισμό επί των εισαγωγών, τα οποία απαγορεύει το άρθρο 30 της Συνθήκης, οι διατάξεις κατά τις οποίες ο καθορισμός της λιανικής τιμής πωλήσεως του βιβλίου εναπόκειται στον εισαγωγέα, δηλαδή στον κύριο αντιπρόσωπο, ο οποίος οφείλει να προβεί στις διατυπώσεις σχετικά με την

προβλεπόμενη από το νόμο κατάθεση ενός αντιτύπου του βιβλίου αυτού, [καθώς και οι διατάξεις] που επιβάλλουν, όσον αφορά την πώληση βιβλίων που εκδίδονται στο ίδιο το οικείο κράτος μέλος και επανεισάγονται, αφού προηγουμένως εξαχθούν σε άλλο κράτος μέλος, την τήρηση της τιμής πωλήσεως που καθορίζει ο εκδότης, εκτός αν από αντικειμενικά στοιχεία αποδεικνύεται ότι τα εν λόγω βιβλία εξήχθησαν με αποκλειστικό σκοπό την επανεισαγωγή τους και την κατ' αυτόν τον τρόπο καταστράτηγηση της εν λόγω νομοθεσίας» (απόφαση ΔΕΚ της 11ης Ιουλίου 1985, όπ. π., σκέψ. 9).

Σε επόμενη, εξ άλλου, απόφασή του το Δικαστήριο έκρινε ότι «Όσον αφορά το κατά πόσον μια ρύθμιση (...) είναι ή όχι σύμφωνη προς το άρθρο 86 της Συνθήκης, αρκεί να σημειωθεί ότι το γεγονός και μόνον ότι μια κατηγορία επιχειρηματιών υποχρεούται να καθορίζει τις τιμές λιανικής πωλήσεως των εμπορευμάτων που παράγει ή εισάγει δεν αρκεί για να τους προσδώσει δεσπόζουσα θέση, εφόσον η νομοθεσία αυτή ουδόλως προσβάλλει την ελευθερία καθενός από τους επιχειρηματίες αυτούς να αποφασίζει ανεξαρτήτως για το ύψος αυτών των τιμών. Πρέπει να προστεθεί ότι η διάταξη περί παραπομπής δεν αφήνει να διαφανεί κανένα στοιχείο αναγόμενο σε τυχόν καταχρηστική εκμετάλλευση τέτοιας δεσπόζουσας θέσης και προκύπτουν από αιτιώδη συνάφεια μεταξύ της συμπεριφοράς των επιχειρηματιών και της υπό κρίση ρύθμισης» (απόφαση ΔΕΚ της 14ης Ιουλίου 1988, υπόθ. 254/87, Syndicat des libraires de Normandie, κ.λπ., κατά L'Aigle distribution, centre Leclerc, σκέψ. 14).

8. Επί του άρθρου 70

Με την προτεινόμενη ρύθμιση αντικαθίστανται οι παράγραφοι 1 και 2 του άρθρου 7 του ν. 3325/2005 και προστίθεται παράγραφος 3 σε αυτό.

Το άρθρο 7 του ν. 3325/2005 υπό την ισχύουσα μορφή του αριθμεί 3 παραγράφους. Επομένως, θα ήταν σκόπιμο να προσδιορισθεί αν η ισχύουσα παράγραφος 3 αναριθμείται σε παράγραφο 4 ή καταργείται διά του παρόντος. Επίσης, δεδομένου ότι το προτεινόμενο άρθρο αριθμεί μόνο μία παράγραφο, σκόπιμη θα ήταν η διαγραφή της αρίθμησης (1.) αυτού. Περαιτέρω, για λόγους εφαρμογής των διατάξεων της νέας παραγράφου 1 του άρθρου 7 του ν. 3325/2005, σκόπιμο θα ήταν να προσδιορισθεί αν ως οργανωμένοι υποδοχείς παραγωγικών δραστηριοτήτων νοούνται οι οργανωμένοι υποδοχείς δραστηριοτήτων του άρθρου 1 του ν. 4269/2014.

Εξ άλλου, κατά τις διατάξεις των νέων παραγράφων 2 και 3, η διατήρηση δραστηριοτήτων που αδειοδοτήθηκαν και λειτουργούν νομίμως σε περιοχές χωρίς καθορισμένες χρήσεις γης γίνεται για χρονικό διάστημα είκοσι ετών από την ημερομηνία καθορισμού χρήσης προς την οποία κατέστησαν ασύμ-

βατες ή δώδεκα ετών εφόσον πρόκειται περί δραστηριοτήτων που εμπύπουν στο πεδίο εφαρμογής της κ.υ.α. υπ' αρ. 172058/2016 (ΦΕΚ' 354) περί καθορισμού κανόνων, μέτρων και όρων για την αντιμετώπιση κινδύνων από ατυχήματα μεγάλης έκτασης σε εγκαταστάσεις ή μονάδες λόγω της ύπαρξης επικίνδυνων ουσιών (συμμόρφωση με τις διατάξεις της Οδηγίας 2012/18/ΕΕ «για την αντιμετώπιση των κινδύνων μεγάλων ατυχημάτων σχετιζομένων με επικίνδυνες ουσίες και για την τροποποίηση και στη συνέχεια την κατάργηση της Οδηγίας 96/82/ΕΚ του Συμβουλίου» του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 4.7.2012).

Οι ρυθμίσεις τίθενται στο πλαίσιο της αποφυγής κατάργησης πολεοδομικών ρυθμίσεων οι οποίες είχαν εκδοθεί κατά το παρελθόν και βάσει των οποίων έχει διαμορφωθεί το καθεστώς χρήσεων γης στη χώρα, όπως και σχετικών μεταβατικών διατάξεων, με τις οποίες, κατά στάθμιση πολεοδομικών, πρωτίστως, κριτηρίων και κατά συνεκτίμηση των αρχών της χρηστής διοίκησης και της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης, είχε παρασχεθεί η ευχέρεια προσωρινής συνέχισης της λειτουργίας μη επιτρεπόμενων, πλέον, χρήσεων για ορισμένο μεταβατικό χρονικό διάστημα (πρβλ. ΣτΕ 3970/2015).

Παρατηρείται ότι δεν υπάγονται στο πεδίο εφαρμογής των διατάξεων, περιπτώσεις μη επιτρεπών χρήσεων, η μεταβατική περίοδος διατήρησης των οποίων έχει λήξει κατά τη θέση σε ισχύ των νέων διατάξεων ούτε διευκρινίζεται η τύχη αυτών των καθεστώτων μετά από την πάροδο της (μεταβατικής) εικοσαετίας ή δωδεκαετίας.

Εξ άλλου, η κατανομή των χρήσεων βάσει χωροταξικού σχεδιασμού αποσκοπεί στην προστασία του περιβάλλοντος, στην εξασφάλιση των άριστων δυνατών όρων διαβίωσης του πληθυσμού και στην οικονομική ανάπτυξη στο πλαίσιο της αρχής της αειφορίας (βιώσιμης ανάπτυξης). Ουσιώδης όρος για τη βιώσιμη ανάπτυξη θεωρούνται τα χωροταξικά σχέδια, τα οποία «θέτουν, με βάση την ανάλυση των δεδομένων και την πρόγνωση των μελλοντικών εξελίξεων, τους μακροπρόθεσμους στόχους της οικονομικής και κοινωνικής αναπτύξεως και ρυθμίζουν, μεταξύ άλλων, το πλαίσιο για τη διαμόρφωση των οικιστικών περιοχών, των περιοχών ασκήσεως παραγωγικών δραστηριοτήτων και των ελεύθερων χώρων στις εκτός σχεδίου περιοχές (ΣτΕ 2669/2007, 3175/2009)» (ΣτΕ 4534/2009). Ελλείπει τέτοιου οργανωμένου σχεδιασμού, εφόσον πρόκειται περί εγκατάστασης βιομηχανικής ή βιοτεχνικής επιχείρησης «που από τη φύση της επάγεται οχλήσεις και για τις οικιστικές περιοχές και για το περιβάλλον, [αυτή] είναι επιτρεπτή, ενόψει των ορισμών των άρθρων 24 παρ. 2 και 106 παρ. 1 του Συντάγματος, μόνο σε περιοχές που εκ των προτέρων και με βάση νόμιμα κριτήρια έχουν καθορισθεί ως περιοχές, προοριζόμενες για την ανάπτυξη της δραστηριότητος αυτής.

Τα κριτήρια αυτά πρέπει να ανάγονται τόσο στην ανάγκη αναπτύξεως της παραγωγικής αυτής δραστηριότητας, όσο και στην ανάγκη προστασίας του φυσικού, οικιστικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος, ούτως ώστε η ανάπτυξη που επιδιώκεται με την εγκατάσταση της επιχειρηματικής μονάδος να παραμένει στο πλαίσιο της αρχής της αειφορίας (...). Σε κάθε περίπτωση, δεν είναι νόμιμη η εγκατάσταση βιομηχανίας ή βιοτεχνίας σε περιοχή που δεν έχει αναγνωρισθεί με διοικητική πράξη ως κατάλληλη για την ανάπτυξη βιομηχανικής ή βιοτεχνικής δραστηριότητας (Σ.τ.Ε. 2669/ 2007)» (ΣτΕ 3460/2009). Υπό το φως των ανωτέρω, πρέπει να ερευνάται κατά περίπτωση η καταλληλότητα του χώρου.

9. Επί του άρθρου 74

Με το προτεινόμενο άρθρο αντικαθίσταται η παράγραφος 23 του άρθρου 23 του ν. 4442/2016.

Εκ παραδρομής, στην παράγραφο 1 της προτεινόμενης διάταξης έχει παραλειφθεί η αναφορά στο αρμόδιο όργανο που επιβάλλει τις προβλεπόμενες κυρώσεις. Επίσης, για λόγους νομοτεχνικής αρτιότητας πρέπει να συμπληρωθεί στην παράγραφο 2 ότι οι εν λόγω κυρώσεις αναφέρονται στην παράγραφο 2 του άρθρου 15 (του ν. 4442/2016).

10. Επί του άρθρου 80

Με την προτεινόμενη διάταξη τροποποιείται το άρθρο 69Α του ν. 4270/2014 ως προς τον Ενιαίο Λογαριασμό Θησαυροφυλακίου, και προβλέπεται, ιδίως, η υποχρέωση μεταφοράς των διαθεσίμων των φορέων της Κεντρικής και Γενικής Κυβέρνησης στον εν λόγω Ενιαίο Λογαριασμό, η υποχρέωση τήρησης του συνόλου των ταμειακών διαθεσίμων των φορέων της Γενικής Κυβέρνησης «όπως αυτοί προσδιορίζονται από το εκάστοτε εν ισχύ «Μητρώο Φορέων Γενικής Κυβέρνησης» που τηρείται με ευθύνη της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής» συμπεριλαμβανομένων των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης α΄ και β΄ βαθμού, στην ταμειακή διαχείριση της Τράπεζας της Ελλάδος, η θέσπιση μέγιστου ύψους ρευστότητας που επιτρέπεται να διατηρούν οι φορείς σε πιστωτικά ιδρύματα και ο ορισμός του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους ως αρμόδιου φορέα παρακολούθησης, τουλάχιστον μηνιαίως, των κινήσεων και των υπολοίπων των λογαριασμών των φορέων της Γενικής Κυβέρνησης.

α. Επισημαίνεται σχετικώς ότι η αυτονομία της Βουλής εν γένει κατοχυρώνεται στα άρθρα 65 παρ. 1, 5 και 6, εξειδικευόμενη διά του άρθρου 103 παρ. 6 του Συντάγματος (οι ρυθμίσεις των άρθρων 65 παρ. 5 και 103 παρ. 6 αφορούν το προσωπικό της). Η οικονομική αυτονομία της Βουλής κατοχυ-

ρώνεται στο άρθρο 72 παρ. 1 εδ. β' του Συντάγματος (προϋπολογισμός της Βουλής αυτοτελής και ανεξάρτητος του προϋπολογισμού του κράτους) και στα άρθρα 120 Μέρος Κοινοβουλευτικό και 124Α Μέρος Β' του Κανονισμού της Βουλής.

Έτσι, κατά το άρθρο 4 της από 6.12.2013 απόφασης της Ολομέλειας της Βουλής, «Για την τροποποίηση διατάξεων του Κανονισμού της Βουλής (Μέρος Κοινοβουλευτικό και Μέρος Β')», όπως αυτή δημοσιεύθηκε στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως (ΦΕΚ Α' 263/10.12.2013), «Στο άρθρο 120 του Κανονισμού της Βουλής (Μέρος Κοινοβουλευτικό) προστίθεται παράγραφος 11, ως εξής: «11. Η Βουλή απολαύει πλήρους αυτονομίας κατά το άρθρο 65 παράγραφος 1 του Συντάγματος ως προς την εν γένει λειτουργία της και δεν εντάσσεται στη «Γενική Κυβέρνηση». Για λόγους διαφάνειας και στατιστικής ταξινόμησης, αναρτά στοιχεία, μέσω της διαδικτυακής της πύλης, ως προς τον προϋπολογισμό εξόδων και τον ισολογισμό – απολογισμό της».

Με το άρθρο 16 της από 25.7.2017 απόφαση της Ολομέλειας της Βουλής, τροποποιήθηκε η παρ. 7 του άρθρου 120 του Κανονισμού της Βουλής -Μέρος Κοινοβουλευτικό και ορίστηκε ότι, «Η εκτέλεση και η πληρωμή των δαπανών του προϋπολογισμού της Βουλής ανήκει αποκλειστικά στη Βουλή και είναι ανεξάρτητη από την εκτέλεση και την πληρωμή των δαπανών του γενικού προϋπολογισμού του Κράτους, καθώς και από τους όρους και τις προϋποθέσεις που τάσσονται από αυτόν για τη διάθεση των πιστώσεων».

Περαιτέρω, το άρθρο 124 Α του Β' Μέρους του Κανονισμού της Βουλής, ορίζει ότι: «1. Οι διατάξεις του Ν. 4270/2014, όπως κάθε φορά ισχύουν, εφαρμόζονται αναλόγως, αν δεν ορίζεται διαφορετικά στον Κανονισμό της Βουλής. Όπου αναφέρονται αρμοδιότητες του Υπουργού Οικονομικών για τον Κρατικό Προϋπολογισμό – Ισολογισμό – Απολογισμό και τη διαχείριση των Οικονομικών Υποθέσεων του Δημοσίου, νοούνται οι αντίστοιχες αρμοδιότητες του Προέδρου της Βουλής, τη διαχείριση των Οικονομικών Υποθέσεων αυτής, καθώς και τον έλεγχο, τη διαχείριση και τη λήψη των αποφάσεων για τους φορείς που εποπτεύει. Όπου αναφέρεται Υπηρεσία Δημοσιονομικού Ελέγχου του Υπουργείου Οικονομικών νοούνται τα Τμήματα της Διεύθυνσης Οικονομικών Υπηρεσιών της Βουλής, αναλόγως προς τις αρμοδιότητες που ορίζονται στον παρόντα Κανονισμό. 2. Αρμόδιος για το άνοιγμα, τη διαχείριση και το κλείσιμο των τραπεζικών λογαριασμών που διατηρούνται σε εμπορικές τράπεζες και πιστωτικά ιδρύματα της χώρας και αφορούν την εξυπηρέτηση αναγκών της Βουλής είναι αποκλειστικά ο Πρόεδρος της Βουλής, διά των κατά περίπτωση υπηρεσιακών οργάνων, σύμφωνα με τις αρμοδιότητες, που ορίζει για αυτούς ο παρών Κανονισμός και οι, κατ' εξουσιοδότηση του άρθρου 100 του παρόντος, εκδιδόμενοι ειδικοί κανονισμοί».

Από τα ανωτέρω συνάγεται ότι η αυτονομία της Βουλής αποτελεί συνταγματική επιταγή και ως προς την οικονομική της διάσταση, ότι η Βουλή, συντεταγμένη εξουσία του Κράτους, διαθέτει ίδιο προϋπολογισμό, ότι αυτός είναι αυτοτελής και ανεξάρτητος του προϋπολογισμού του Κράτους, ότι η σύνταξη και η εκτέλεσή του, που περιλαμβάνει, προφανώς, την κίνηση των λογαριασμών της, τη λειτουργία της ταμειακής της διαχείρισης και τη διαδικασία πληρωμής των πάσης φύσεως εξόδων της, ανήκει αποκλειστικώς στη Βουλή. Μόνον για τεχνικούς λόγους, αν το αποφασίσει η ίδια η Βουλή, μπορεί να προσφύγει σε υπηρεσίες άλλες, πέραν των δικών της. Ως εκ τούτου, η Βουλή δεν μπορεί να ελεγχθεί από φορέα της Εκτελεστικής Λειτουργίας, ούτε και από άλλη υπηρεσία του Δημοσίου, πλην αυτών που ορίζουν ο Κανονισμός της Βουλής και οι σχετικές αποφάσεις της Ολομέλειας. Ουδεμία, επομένως άλλη υπηρεσία του Δημοσίου έχει αρμοδιότητα σχετικώς. Τέλος, μόνος αρμόδιος για το άνοιγμα, τη διαχείριση και το κλείσιμο των τραπεζικών λογαριασμών που διατηρούνται σε εμπορικές τράπεζες και πιστωτικά ιδρύματα της χώρας και αφορούν την εξυπηρέτηση αναγκών της Βουλής είναι αποκλειστικώς ο Πρόεδρος της Βουλής, διά των κατά περίπτωση υπηρεσιακών οργάνων.

Υπό το φως των ανωτέρω, η προτεινόμενη ρύθμιση δεν μπορεί να καταλάβει τη Βουλή των Ελλήνων, εφόσον, μάλιστα, ο Κανονισμός της Βουλής περιέχει ειδική, εν προκειμένω, ρύθμιση. Στην ελληνική έννομη τάξη η θέση του Κανονισμού της Βουλής είναι παράλληλη προς τη θέση του τυπικού νόμου, τα δε πεδία εφαρμογής τους δεν τέμνονται, αλλά οριοθετούνται από το ίδιο το Σύνταγμα. Για τον λόγο, άλλωστε, αυτό και με το εδ. β΄ της παρ. 26 του άρθρου 34 του ν. 4484/2017, ορθώς κατά το Σύνταγμα, ορίσθηκε ότι «[ο]ι διατάξεις του ν. 4270/2014 ισχύουν για τη Βουλή των Ελλήνων κατά τα οριζόμενα στον Κανονισμό της». Σε κάθε περίπτωση, πάντως, για λόγους ασφάλειας δικαίου και προς αποφυγή ερμηνευτικών δυσχερειών, πρέπει στην παρ. 23 της προτεινόμενης διάταξης να προστεθεί ότι οι διατάξεις του παρόντος άρθρου για τη Βουλή των Ελλήνων τίθενται υπό την επιφύλαξη του εδ. β΄ της παρ. 26 του άρθρου 34 του ν. 4484/2017.

6. Εξ άλλου, οι διατάξεις του άρθρου 102 του Συντάγματος κατοχυρώνουν την ύπαρξη οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης ως εδαφικών νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου. Ειδικότερα, η διάταξη της αναθεωρημένης παρ. 1 του άρθρου αυτού ορίζει τα εξής: «Η διοίκηση των τοπικών υποθέσεων ανήκει στους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης πρώτου και δεύτερου βαθμού». Η διάταξη αυτή κατοχυρώνει τοπική αυτοδιοίκηση δύο βαθμών και αφήνει στον κοινό νομοθέτη να καθορίζει κάθε φορά τους επιμέρους οργανισμούς της.

Ουσιώδη στοιχεία της ρύθμισης του Συντάγματος, μετά την αναθεώρηση του 2001, τα οποία αφορούν στην τοπική αυτοδιοίκηση, είναι: α) η ρητή καθιέρωση τεκμηρίου αρμοδιότητας υπέρ των Ο.Τ.Α. για τη διοίκηση των τοπικών υποθέσεων, β) ο καθορισμός από τον νόμο του εύρους των τοπικών υποθέσεων, των κατηγοριών τοπικών υποθέσεων και της κατανομής τους στους επιμέρους βαθμούς τοπικής αυτοδιοίκησης, γ) η θέσπιση διοικητικής και οικονομικής αυτοτέλειας υπέρ των Ο.Τ.Α., δ) η δυνατότητα ανάθεσης με νόμο στους οργανισμούς αυτούς αρμοδιοτήτων που συνιστούν αποστολή του κράτους, ε) η εκλογή των αρχών των Ο.Τ.Α., σε όλες τις βαθμίδες τους, με καθολική και μυστική ψηφοφορία, στ) η δυνατότητα ίδρυσης, με νόμο, για την εκτέλεση έργων ή την παροχή υπηρεσιών ή την άσκηση αρμοδιοτήτων των Ο.Τ.Α., αναγκαστικών ή εκούσιων συνδέσμων οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης που διοικούνται από αιρετά όργανα, ζ) η άσκηση από το κράτος εποπτείας επί των Ο.Τ.Α., η οποία συνίσταται αποκλειστικώς σε έλεγχο νομιμότητας, και η) η θέσπιση της υποχρέωσης του κράτους να μεριμνά, λαμβάνοντας τα αναγκαία μέτρα, για την εξασφάλιση της οικονομικής αυτοτέλειας και των αναγκαίων πόρων προς εκπλήρωση της αποστολής των Ο.Τ.Α.. Τα ανωτέρω αποτελούν και τα συνταγματικά όρια ως προς την παρέμβαση του κοινού νομοθέτη. Εντός των ορίων αυτών, ο νομοθέτης είναι ελεύθερος να διαμορφώσει, όπως εκείνος κρίνει προσφορότερο, την οργάνωση της δημόσιας διοίκησης.

Το ως άνω πλέγμα παρεμβάσεων που θεσμοθετείται με την προτεινόμενη ρύθμιση, ιδίως η υποχρέωση μεταφοράς των διαθεσίμων των φορέων της Κεντρικής και Γενικής Κυβέρνησης στον εν λόγω Ενιαίο Λογαριασμό, η υποχρέωση τήρησης του συνόλου των ταμειακών διαθεσίμων των φορέων της Γενικής Κυβέρνησης «όπως αυτοί προσδιορίζονται από το εκάστοτε εν ισχύ «Μητρώο Φορέων Γενικής Κυβέρνησης» που τηρείται με ευθύνη της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής», συμπεριλαμβανομένων των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης α΄ και β΄ βαθμού, στην ταμειακή διαχείριση της Τράπεζας της Ελλάδος, η θέσπιση μέγιστου ύψους ρευστότητας που επιτρέπεται να διατηρούν οι φορείς σε πιστωτικά ιδρύματα, καθώς και ο ορισμός του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους ως αρμόδιου φορέα παρακολούθησης, τουλάχιστον μηνιαίως, των κινήσεων και των υπολοίπων των λογαριασμών των φορέων της Γενικής Κυβέρνησης, εγείρει προβληματισμό ως προς το εάν οδηγεί σε περιορισμό ή κάμψη της διοικητικής και οικονομικής αυτοτέλειας των ΟΤΑ, οι οποίες εμπίπτουν στο ρυθμιστικό πεδίο του άρθρου 102 παρ. 2 εδ. α΄ του Συντάγματος. Η διοικητική αυτοτέλεια των ΟΤΑ έναντι της κρατικής διοίκησης περιλαμβάνει την κατοχύρωση του διοικητικού τους έργου, δηλαδή την εξουσία των ΟΤΑ να αποφασίζουν αποκλειστικώς επί των τοπι-

κών υποθέσεων αρμοδιότητάς τους, με δικά τους όργανα, εντός των πλαισίων των γενικών κανόνων που διέπουν την οργάνωση και λειτουργία τους, καθώς και την κατοχύρωση των διοικούντων οργάνων τους (ΣΤΕ 4077-4080/2009). Κατά τα ανωτέρω, οι ΟΤΑ έχουν τεκμήριο αρμοδιότητας επί των τοπικών υποθέσεων, το οποίο θεμελιώνεται απευθείας στο Σύνταγμα, και αυτοτέλεια των τοπικών αρχών τους, οι οποίες εποπτεύονται από την κεντρική διοίκηση μόνο ως προς τη νομιμότητα των πράξεων ή παραλείψεών τους και όχι ως προς τη σκοπιμότητά τους. Περαιτέρω, η οικονομική αυτοτέλεια των ΟΤΑ προσδιορίζεται τόσο υπό λειτουργική όσο και υπό οργανική άποψη. Η οργανική οικονομική αυτοτέλεια έχει την έννοια ότι οι ΟΤΑ έχουν ίδια αποφασιστικά όργανα επί των οικονομικών τοπικών υποθέσεων (βλ., αντί πολλών, Δ. Κοντόγιωργα-Θεοχαροπούλου, Το Ελεγκτικό Συνέδριο ως θεσμική εγγύηση της διοικητικής και δημοσιονομικής αυτοτέλειας των ΟΤΑ, στον Τιμητικό Τόμο για τα 170 χρόνια του Ελεγκτικού Συνεδρίου, 2004, σελ. 387). Επιπροσθέτως, συμφώνως προς το άρθρο 102 παρ. 5 εδ. α', «το Κράτος λαμβάνει τα νομοθετικά, κανονιστικά και δημοσιονομικά μέτρα που απαιτούνται για την εξασφάλιση της οικονομικής αυτοτέλειας και των πόρων που είναι αναγκαίοι για την εκπλήρωση της αποστολής και την άσκηση των αρμοδιοτήτων των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης με ταυτόχρονη διασφάλιση της διαφάνειας κατά τη διαχείριση των πόρων αυτών».

Βάσει των ανωτέρω, δημιουργείται προβληματισμός ως προς το αν οι ως άνω παρεμβάσεις που θεσπίζονται με την προτεινόμενη ρύθμιση για τους ΟΤΑ, συνάδουν προς τις προαναφερθείσες εγγυήσεις του άρθρου 102 παρ. 2 του Συντάγματος, καθώς και προς την προστασία της οικονομικής αυτοτέλειάς τους, όπως αυτή κατοχυρώνεται στο άρθρο 102 παρ. 5 εδ. α', η οποία (προστασία) συνιστά υποχρέωση του Κράτους (βλ. και Έκθεση της Επιστημονικής Υπηρεσίας της Βουλής της 15.7.2013 επί του ν. 4172/2013).

11. Επί του άρθρου 96

Στο τελευταίο εδάφιο της προτεινόμενης διάταξης, η αναφορά σε «Επιτροπή του άρθρου 7» πρέπει να αντικατασταθεί από αναφορά σε «Επιτροπή του άρθρου 97».

12. Επί του άρθρου 100

Στην προτεινόμενη παράγραφο 3, οι δύο αναφορές σε «Επιτροπή του άρθρου 96» πρέπει να αντικατασταθούν από αναφορές σε «Επιτροπή του άρθρου 97».

13. Επί του άρθρου 101

Με την παράγραφο 3 επιχειρείται η αυθεντική ερμηνεία της παραγράφου 6 του άρθρου 126 του Δημοσίου Λογιστικού (ν. 4270/2014), η οποία έχει ως εξής: «6. Οι προς είσπραξη απαιτήσεις του Δημοσίου ως εγγυητή που υποκαταστάθηκε πλήρως στα δικαιώματα του δανειστή ή πιστωτή, κατά του οφειλέτη, κατά του εγγυητή και κατά των λοιπών συνυπόχρεων, οι οποίες βεβαιώνονται με στενή έννοια από την έναρξη ισχύος του παρόντος νόμου στις Δ.Ο.Υ., παραγράφονται μετά την παρέλευση δέκα (10) ετών από το τέλος του οικονομικού έτους μέσα στο οποίο, μετά την με στενή έννοια βεβαίωσή τους, κατέστησαν ληξιπρόθεσμες. Οι προς είσπραξη απαιτήσεις του Δημοσίου από την ίδια ως άνω αιτία που έχουν βεβαιωθεί στις Δ.Ο.Υ. μέχρι την έναρξη ισχύος του παρόντος νόμου παραγράφονται μετά την παρέλευση δέκα (10) ετών από τη λήξη του έτους δημοσίευσής του».

Με την προτεινόμενη διάταξη ορίζεται ότι «η αληθής έννοια της παρ. 6 του άρθρου 126 του ν. 4270/2014, όπως ισχύει, είναι ότι σε δεκαετή παραγραφή υπόκεινται οι προς είσπραξη απαιτήσεις του Δημοσίου που απορρέουν εν γένει από την ιδιότητά του ως εγγυητή κατά του οφειλέτη, τυχόν συνοφειλετών, εγγυητών και λοιπών συνυπόχρεων, οι οποίες βεβαιώνονται εν στενή έννοια».

Επισημαίνεται ότι, στο μέτρο που, διά της ανωτέρω ρύθμισης επιχειρείται η αναδρομική εφαρμογή των περί παραγραφής διατάξεων του άρθρου 126 παρ. 6 του Δημοσίου Λογιστικού και σε απαιτήσεις του Δημοσίου ως εγγυητή, οι οποίες δεν έχουν προκύψει λόγω κατάπτωσης της εγγύησης και υποκατάστασης του Δημοσίου στα δικαιώματα του δανειστή ή πιστωτή, η ρύθμιση δεν παρίσταται ως πράγματι ερμηνευτική, λαμβανομένου υπόψη ότι η προπαρατεθείσα διάταξη της παραγράφου 6 του άρθρου 126 του Δημοσίου Λογιστικού είναι σαφώς διατυπωμένη ως προς το πεδίο εφαρμογής της, και, συνεπώς, συμφώνως προς το άρθρο 77 παρ. 2 του Συντάγματος, ισχύει από τη δημοσίευσή της, και όχι αναδρομικώς.

14. Επί του άρθρου 102

Με την προτεινόμενη περ. γ' της παραγράφου 1 ορίζεται ότι το Ελληνικό Δημόσιο ελευθερώνεται της παρασχεθείσας εγγύησής του εάν «επέλθει μείωση της εταιρικής περιουσίας μέσω καταβολής μετρητών στους φορείς της εταιρείας, με αποτέλεσμα να τίθεται σε κίνδυνο η ικανοποίηση των απαιτήσεων του δανειστή ή πιστωτή και κατ' επέκταση του εγγυητή Ελληνικού Δημοσίου». Παρατηρείται ότι η ως άνω προβλεπόμενη απελευθέρωση του εγγυητή λόγω παράνομης ή αντισυμβατικής συμπεριφοράς του οφειλέτη αντίκειται θεμελιωδώς στην οικονομική και νομική λειτουργία της εγγυη-

τικής σύμβασης, συμφώνως προς την οποία, ο εγγυητής ελευθερώνεται μόνο ένεκα πταίσματος του δανειστή (βλ. ΑΚ 862-863).

Περαιτέρω, με την περ. ε' της παραγράφου 1 ορίζεται ότι το Ελληνικό Δημόσιο ελευθερώνεται και εάν «το πιστωτικό ίδρυμα δεν είχε προβεί σε κατάλληλη αξιολόγηση της φερεγγυότητας του δανειολήπτη πριν τη χορήγηση του δανείου». Επισημαίνεται ότι, λόγω της ασάφειάς της ως προς το τι συνιστά «κατάλληλη αξιολόγηση της φερεγγυότητας του δανειολήπτη», η ως άνω ρύθμιση παρίσταται πρακτικώς ανεφάρμοστη και, συνεπώς, ο όρος «κατάλληλη αξιολόγηση» πρέπει να εξειδικευθεί νομοθετικώς.

15. Επί του άρθρου 106

Στην παράγραφο 1 περ. γ', η λέξη «κοινής» πρέπει να τεθεί σε ονομαστική πτώση.

16. Επί του άρθρου 109

Με την προτεινόμενη παράγραφο 1 παρέχεται εξουσιοδότηση στον Υπουργό Οικονομικών, ως εκπρόσωπο της Ελληνικής Δημοκρατίας, στον Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος, ως εκπρόσωπό της Τράπεζας της Ελλάδος, στον Διευθύνοντα Σύμβουλο και στον Αναπληρωτή Διευθύνοντα Σύμβουλο του Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας («ΤΧΣ»), ως εκπροσώπους του ΤΧΣ, και στον Πρόεδρο του Διοικητικού Συμβουλίου και στον Διευθύνοντα Σύμβουλο της Ελληνικής Εταιρείας Συμμετοχών και Περιουσίας ΑΕ («ΕΕΣΥΠ»), ως εκπροσώπους της ΕΕΣΥΠ, να υπογράψουν σύμβαση, διά της οποίας, αφενός η ΕΕΣΥΠ προσχωρεί στην από 19.8.2015 Σύμβαση Χρηματοδοτικής Διευκόλυνσης μεταξύ του Ευρωπαϊκού Μηχανισμού Σταθερότητας, και της Ελληνικής Δημοκρατίας, της Τράπεζας της Ελλάδος και του ΤΧΣ, αφετέρου δε τροποποιείται η ως άνω, από 19.8.2015, Σύμβαση. Περαιτέρω, με την προτεινόμενη παράγραφο 2 «κυρώνεται το (...) σχέδιο» της ως άνω, προς υπογραφή, «Σύμβασης προσχώρησης και τροποποίησης της Σύμβασης Χρηματοδοτικής Διευκόλυνσης (τροποποιητική Σύμβαση)».

Παρατηρείται ότι νομοθετική κύρωση σύμβασης, ώστε αυτή να αποκτήσει ισχύ νόμου ως προς τους όρους της που τυχόν αποκλίνουν από τις ισχύουσες διατάξεις ή που θέτουν απρόσωπους κανόνες που δεσμεύουν τρίτους, νοείται μόνο εφόσον η σύμβαση έχει νομίμως υπογραφεί από τα συμβαλλόμενα μέρη. Συνεπώς, κατά νομική ακριβολογία, δεν νοείται κύρωση σχεδίου σύμβασης, δηλαδή κειμένου το οποίο δεν έχει υπογραφεί από τα συμβαλλό-

μενα μέρη, παρά μόνο έγκριση της Βουλής, ώστε τα εξουσιοδοτούμενα πρόσωπα να υπογράψουν σύμβαση με το παρατιθέμενο στην προτεινόμενη διάταξη περιεχόμενου.

17. Επί του άρθρου 110

Με την προτεινόμενη ρύθμιση προστίθεται νέο άρθρο 119B στον Εθνικό Τελωνειακό Κώδικα (ν. 2961/2001), υπό τον τίτλο «Πληρωμές εξαρτώμενες από τις κατασχέσεις βιομηχανοποιημένων καπνών», το οποίο προβλέπει τον καταλογισμό σε βάρος των επιχειρήσεων καπνικών προϊόντων (καπνοβιομηχανιών, επαγγελματικών εργαστηρίων, εισαγωγέων και παραληπτών βιομηχανοποιημένων καπνών) του ισόποσου και, υπό προϋποθέσεις, του διπλάσιου ή και του τετραπλάσιου των φόρων και δασμών που αναλογούν σε λαθραία βιομηχανοποιημένα καπνά τα οποία κατάσχονται από οποιαδήποτε τελωνειακή αρχή ή άλλη υπηρεσία με αρμοδιότητα για τη δίωξη του λαθρεμπορίου, εκτός εάν τα λαθραία βιομηχανοποιημένα καπνά «εκλάπησαν από τρίτους ή διέφυγαν της κατοχής της επιχείρησης από λόγους ανωτέρας βίας». Περαιτέρω, ορίζεται ότι τα ως άνω καταλογιζόμενα ποσά «δεν έχουν το χαρακτήρα του διοικητικού προστίμου ή της ποινικής κύρωσης, αλλά επιβάλλονται ως αποζημίωση οφειλόμενη στο πλαίσιο αντικειμενικής ευθύνης έναντι του Ελληνικού Δημοσίου για το γεγονός της εκτροπής των βιομηχανοποιημένων καπνών της επιχείρησης στο παράνομο εμπόριο, ανεξάρτητα από υπαιτιότητα επιχείρησης, ακόμη και εάν η επιχείρηση είχε συμμορφωθεί από κάθε άποψη προς τις υποχρεώσεις της που απορρέουν από τις ισχύουσες τελωνειακές διατάξεις».

Επισημαίνεται ότι, επί συναφών μέτρων για την πρόληψη της φορολογικής απάτης, το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχει κρίνει, ως προς τον φόρο προστιθέμενης αξίας, ότι «η κατανομή του κινδύνου, κατόπιν απάτης που διέπραξε τρίτος, δεν συνάδει προς την αρχή της αναλογικότητας στην περίπτωση που ένα φορολογικό καθεστώς καθιστά πλήρως υπεύθυνο για την καταβολή του φόρου προστιθέμενης αξίας τον προμηθευτή, ανεξάρτητα από τη συμμετοχή του στη διαπραχθείσα από τον αγοραστή απάτη (απόφαση της 21ης Φεβρουαρίου 2008, Netto Supermarkt, C-271/06, EU:C:2008:105, σκέψεις 22 και 23). Επιπλέον, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι εθνικά μέτρα που δημιουργούν, de facto, σύστημα αντικειμενικής εις ολόκληρον ευθύνης βαίνουν πέραν του αναγκαίου ορίου για τη διασφάλιση των δικαιωμάτων του Δημοσίου Ταμείου. Το Δικαστήριο έκρινε, επίσης, ότι η στοιχειοθέτηση ευθύνης για την καταβολή του φόρου προστιθέμενης αξίας

εις βάρος προσώπου άλλου από τον υπόχρεο του φόρου, ακόμη και όταν το πρόσωπο αυτό είναι εγκεκριμένος φορολογικός αποθηκευτής ο οποίος έχει τις ειδικές υποχρεώσεις που προβλέπει η Οδηγία 92/12, χωρίς να του παρέχεται η δυνατότητα να απαλλαγεί από την ευθύνη αυτή αποδεικνύοντας ότι ουδεμία σχέση έχει με τις ενέργειες του εν λόγω υποχρέου, πρέπει να θεωρείται ασύμβατη με την αρχή της αναλογικότητας και προσέθεσε ότι θα ήταν προδήλως δυσανάλογο να καταλογισθεί ανεπιφυλάκτως στο εν λόγω πρόσωπο η απώλεια φορολογικών εσόδων που προκλήθηκε από τις ενέργειες τρίτου υποκειμένου στον φόρο επί των οποίων το πρόσωπο αυτό δεν έχει καμία επίδραση (απόφαση της 21ης Δεκεμβρίου 2011, *Vlaamse Olieemaatschappij*, C 499/10, EU:C:2011:871, σκέψη 24 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία). Πρέπει να γίνει δεκτό ότι επιβάλλεται η τήρηση των ίδιων επιταγών και για μέτρο όπως η αναγνώριση εις βάρος του εγκεκριμένου αποθηκευτή ευθύνης για τις οικονομικές συνέπειες λαθρεμπορικών παραβάσεων. [...] Πρέπει να γίνει δεκτό ότι η αυξημένη αυτή ευθύνη του εγκεκριμένου αποθηκευτή συνεπάγεται ότι ο επιχειρηματίας αυτός μπορεί να κηρυχθεί αλληλεγγύως υπεύθυνος για την πληρωμή των επιβληθεισών χρηματικών κυρώσεων, ακόμη και στην περίπτωση που η λαθρεμπορία διαπράττεται από πρόσωπα με τα οποία δεν επέλεξε να συνεργαστεί, και ότι δημιουργείται, *de facto*, σύστημα εις ολόκληρον αντικειμενικής ευθύνης, το οποίο πρέπει να θεωρηθεί μη σύμφωνο προς την αρχή της αναλογικότητας. Από τις ανωτέρω σκέψεις προκύπτει ότι καθεστώς αυξημένης ευθύνης [...] μπορεί να ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις που απορρέουν από τις αρχές της ασφάλειας δικαίου και της αναλογικότητας μόνον εφόσον προβλέπεται σαφώς και ρητώς από την εθνική νομοθεσία και παρέχει στον εγκεκριμένο αποθηκευτή πραγματική δυνατότητα να απαλλαγεί από την ευθύνη του.» (απόφαση της 2-6-2016 στην υπόθεση C-81/15, σκέψεις 49-53).

Υπό το φως της ανωτέρω νομολογίας, ερωτάται εάν οι προτεινόμενες ρυθμίσεις, διά των οποίων θεσπίζεται αντικειμενική ευθύνη των επιχειρήσεων καπνικών προϊόντων και προβλέπεται ο καταλογισμός σε βάρος τους του ισόποσου του ΦΠΑ και του Ειδικού Φόρου Κατανάλωσης που αναλογεί στα κατασχεθέντα καπνοβιομηχανικά προϊόντα, ακόμη και αν οι επιχειρήσεις αυτές έχουν συμμορφωθεί από κάθε άποψη προς τις υποχρεώσεις τους που απορρέουν από τις ισχύουσες τελωνειακές διατάξεις, χωρίς να τους παρέχεται καμία δυνατότητα απαλλαγής από την ως άνω ευθύνη (πλην των περιπτώσεων κλοπής ή «διαφυγής από την κατοχή της επιχείρησης από λόγους ανωτέρας βίας»), συνάδουν προς την αρχή της αναλογικότητας. Ο ως άνω

προβληματισμός επιτείνεται δεδομένης και της ρύθμισης της περ. β' της προτεινόμενης παραγράφου 5, δυνάμει της οποίας ο καταλογισμός διπλασιάζεται ή και τετραπλασιάζεται σε περίπτωση που τα κατ' έτος κατασχόμενα προϊόντα της επιχείρησης υπερβαίνουν συγκεκριμένες ποσότητες, οπότε ο καταλογισμός προφανώς χάνει τον αποζημιωτικό του χαρακτήρα και καθίσταται κύρωση, επιβαλλόμενη ανεξαρτήτως της υπαιτιότητας της επιχείρησης και της συμμόρφωσής της προς τις κείμενες διατάξεις.

18. Επί του άρθρου 115 παρ. 6

Για λόγους νομοτεχνικής αρτιότητας, η προτεινόμενη νέα παράγραφος 5 του άρθρου 27 του Κώδικα Φορολογίας Εισοδήματος («ΚΦΕ», ν. 4172/2013) θα μπορούσε να αναδιατυπωθεί ως εξής:

«5. Οι διατάξεις της παρ. 1 δεν έχουν εφαρμογή, σε περίπτωση που:

α) μεταβληθεί η άμεση ή έμμεση συμμετοχή ή τα δικαιώματα ψήφου σε ένα νομικό πρόσωπο ή νομική οντότητα άνω του ποσοστού τριάντα τρία τοις εκατό (33%) εντός ενός φορολογικού έτους, και

β) εντός του ίδιου ή και του επόμενου φορολογικού έτους από την ως άνω μεταβολή της συμμετοχής ή των δικαιωμάτων ψήφου, μεταβληθεί και η δραστηριότητα του νομικού προσώπου ή της νομικής οντότητας, σε ποσοστό άνω του πενήντα τοις εκατό (50%) του κύκλου εργασιών τους, σε σχέση με το αμέσως προηγούμενο φορολογικό έτος από τη μεταβολή της συμμετοχής ή των δικαιωμάτων ψήφου».

19. Επί του άρθρου 115 παρ. 8 και 10

Με τις προτεινόμενες διατάξεις των παραγράφων 8 και 10 τροποποιούνται τα άρθρα 39 παρ. 2 και 43Α παρ. 2 του ΚΦΕ, και ορίζεται ότι απαλλάσσεται του φόρου εισοδήματος και της ειδικής εισφοράς αλληλεγγύης «το τεκμαρτό εισόδημα που προκύπτει από τη δωρεάν παραχώρηση της χρήσης ακινήτων στο Ελληνικό Δημόσιο ή σε νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου [που] απαλλάσσονται από τον φόρο».

Παρατηρείται ότι θα ήταν νομοτεχνικώς αρτιότερο να προβλεφθεί ότι η ως άνω δωρεάν παραχώρηση, όπως και η παραχώρηση κύριας κατοικίας μέχρι 200 τ.μ. προς ανιόντες ή κατιόντες, δεν θεωρείται ότι συνιστούν τεκμαρτό εισόδημα, και όχι ότι συνιστούν μεν, πλην όμως ότι αυτό απαλλάσσεται του φόρου (βλ., αντιστοίχως, και τη σχετική ρύθμιση του τελευταίου εδαφίου της παραγράφου 2 του άρθρου 39 του ΚΦΕ).

Επίσης, ως προς την αναφορά σε «νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου

[που] απαλλάσσονται από τον φόρο» επισημαίνεται ότι το άρθρο 46 του ΚΦΕ δεν προβλέπει πλήρη απαλλαγή από τον φόρο εισοδήματος για κανένα νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου.

20. Επί του άρθρου 116

Παρατηρείται ότι, για λόγους νομοτεχνικής αρτιότητας, η παράγραφος 6 του νέου άρθρου 71Δ του ΚΦΕ και η παράγραφος 8 του νέου άρθρου 71Ε του ΚΦΕ πρέπει να αποτελέσουν αυτοτελή ρύθμιση του νομοσχεδίου, η οποία δεν θα ενταχθεί στον ΚΦΕ (βλ., αντιστοίχως, και άρθρο 117 παρ. 2 του νομοσχεδίου).

Εξ άλλου, προς αποφυγή παράλληλης ισχύος δύο καθεστώτων ενίσχυσης κατά το ίδιο φορολογικό έτος, σκόπιμο είναι να προβλεφθεί ότι οι προτεινόμενες διατάξεις είτε καταλαμβάνουν και το φορολογικό έτος 2018, είτε ότι θα ισχύουν από το φορολογικό έτος 2019 και μετά (βλ., σχετικώς, και άρθρο 115 παρ. 19 του νομοσχεδίου).

Περαιτέρω, ως προς το νέο άρθρο 71Ε του ΚΦΕ, διά του οποίου θεσπίζονται φορολογικά κίνητρα για την ενίσχυση της παραγωγής οπτικοακουστικών έργων, σε αντικατάσταση των αντίστοιχων ρυθμίσεων των παραγράφων 9 έως και 13 του άρθρου 73 του ν. 3842/2010, παρατηρείται ότι από τη διατύπωση των νέων διατάξεων και, συγκεκριμένως, από τη σύνδεση του κινήτρου με την πραγματοποίηση επιλέξιμων δαπανών (αφαίρεση του 30% των επιλέξιμων δαπανών από το φορολογητέο εισόδημα), δεν καθίσταται σαφές εάν αυτό θα παρέχεται μόνο σε εταιρείες παραγωγής οπτικοακουστικών έργων, οι οποίες και πραγματοποιούν τις σχετικές δαπάνες, ή θα παρέχεται και σε τρίτα πρόσωπα επενδυτές, τα οποία όμως δεν διενεργούν τα ίδια επιλέξιμες δαπάνες, αλλά, απλώς, χρηματοδοτούν/επενδύουν στην εταιρεία παραγωγής του έργου. Ως εκ τούτου, οι προτεινόμενες ρυθμίσεις χρήζουν αναδιατύπωσης ως προς το ζήτημα αυτό.

Πέραν αυτού, ως προς την παράγραφο 6 του νέου άρθρου 71Ε του ΚΦΕ, διά της οποίας ορίζεται ότι το φυσικό ή νομικό πρόσωπο ή η νομική οντότητα που επιθυμεί να ενισχύσει την παραγωγή οπτικοακουστικού έργου καταβάλλει το σχετικό χρηματικό ποσό «σε ειδικό λογαριασμό επ' ονόματι του έργου που επιθυμεί να ενισχύσει», παρατηρείται ότι οι τραπεζικοί λογαριασμοί τηρούνται επ' ονόματι προσώπων και όχι επ' ονόματι οπτικοακουστικών έργων.

21. Επί του άρθρου 119

Με το άρθρο 119 προτείνεται η έγκριση του «Μεσοπρόθεσμου Πλαισίου Δημοσιονομικής Στρατηγικής» (Μ.Π.Δ.Σ.) για τα έτη 2019-2022, «το οποίο επισυνάπτεται ως Παράρτημα στον παρόντα νόμο, αποτελεί αναπόσπαστο μέρος του νόμου αυτού και στο οποίο περιλαμβάνονται για το τρέχον έτος και τα τέσσερα επόμενα έτη, κατά κύριο λόγο, τα εξής:

- Οι ετήσιοι στόχοι για τη Γενική Κυβέρνηση, με πρωτογενές δημοσιονομικό αποτέλεσμα 3,5% του ΑΕΠ για την περίοδο 2019-2022, με βάση τη μεθοδολογία της Σύμβασης Χρηματοδοτικής Διευκόλυνσης.

- Οι ετήσιοι στόχοι για τους επί μέρους υποτομείς της Γενικής Κυβέρνησης.

- Η περιγραφή και αξιολόγηση των μακροοικονομικών και δημοσιονομικών εξελίξεων και προβλέψεων για τα δύο προηγούμενα έτη, το τρέχον έτος, και τα επόμενα τέσσερα έτη.

- Οι παραδοχές των οικονομικών και δημοσιονομικών προβλέψεων (μισθολογικές και συνταξιοδοτικές εξελίξεις, παροχές, δαπάνες αγαθών και υπηρεσιών, δαπάνες επενδύσεων και δαπάνες τόκων).

- Οι δαπάνες και τα έσοδα της Γενικής Κυβέρνησης σε ενοποιημένη βάση, καθώς και των επιμέρους υποτομείων για τα αντίστοιχα έτη.

- Τα ανώτατα όρια δαπανών της Κεντρικής Διοίκησης ανά Υπουργείο για την υπό εξέταση περίοδο, με διακριτή αναφορά στις ΑΔΑ.

- Οι οροφές της φαρμακευτικής δαπάνης και οι οροφές των παροχών ασθενείας του ΕΟΠΥΥ για την υπό εξέταση περίοδο.

- Κατώτατο όριο στην ενδιάμεση ανάλωση των ετών 2019-2022.

- Επικαιροποιημένες παρεμβάσεις του ΜΠΔΣ 2018-21, λοιπές παρεμβάσεις ΣΧΔ ενσωματωμένες στο παρόν ΜΠΔΣ, καθώς και επικαιροποιημένες εξισορροπητικές παρεμβάσεις».

Οι προς ψήφιση διατάξεις περιέχουν κανόνες δικαίου, οι οποίοι έχουν τη μορφή πινάκων και σχετικών σημειώσεων, και δεν είναι, ως εκ τούτου, δεκτικοί νομοτεχνικής επεξεργασίας (βλ., σχετικώς, Ι. Αραβαντινό, Εισαγωγή στην επιστήμη του δικαίου, 1983, σελ. 127 επ., και Έκθεση της Επιστημονι-

κής Υπηρεσίας της 15.2.2013 επί του νομοσχεδίου «Έγκριση της επικαιροποίησης του Μεσοπρόθεσμου Πλαισίου Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2013-2016», ν. 4127/2013. Πρβλ. και Γνμδ ΝΣΚ 193/2012).

Αθήνα, 12.6.2018

Οι εισηγητές
Μαριάνθη Καλυβιώτου
Επιστημονική Συνεργάτις
Δημήτριος Κανελλόπουλος
Προϊστάμενος του Τμήματος Διεθνών και Αμυντικών Μελετών
Γεώργιος Φωτόπουλος
Ειδικοί Επιστημονικοί Συνεργάτες

Ο Προϊστάμενος του Τμήματος
Μελετών Οικονομίας, Περιβάλλοντος και Τεχνολογίας
Κώστας Παπαδημητρίου
Καθηγητής της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών
(Για την παρατήρηση επί του άρθρου 15)

Ο Προϊστάμενος του Α΄ Τμήματος
Νομοτεχνικής Επεξεργασίας
Ξενοφών Παπαρηγόπουλος
Αναπληρωτής Καθηγητής
του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου

Ο Προϊστάμενος της Β΄ Διεύθυνσης
Επιστημονικών Μελετών
Αστέρης Πλιάκος
Καθηγητής του Οικονομικού
Πανεπιστημίου Αθηνών

Ο Πρόεδρος του Επιστημονικού Συμβουλίου
Κώστας Μαυριάς
Ομότιμος Καθηγητής της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών